

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΡΑΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μετέχων Σπουδαστής

Τζαβέλλας Παναγιώτης

Υπεύθυνος Καθηγητής

Παπαδημητρίου Θάνος

Πτυχιακή για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική εργασία από το τμήμα της Κοινωνικής εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας και Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρα.

Πάτρα, Μάιος 1990

ΑΡΙΘΜΟΣ	274
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	

Αναγνώριση

Ευχαριστώ τον Κύριο Θάνο Παπαδημητρίου καθηγητή του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας που μου συμπαραστάθηκε στην πραγματοποίηση της έρευνας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο πρώτο μέρος υπάρχει μια βιβλιογραφική έρευνα με την οποία γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν οι σύγχρονες αντιλήψεις και τάσεις της κοινωνικής εργασίας και η σύνδεση της κοινωνικής εργασίας και της κοινωνικής αλλαγής.

Αναλυτικά μετά από μια πολύ σύντομη παρουσίαση της εξέλιξης της κοινωνικής εργασίας στην χώρα μας γίνεται αναφορά στην παράλληλη εξέλιξη της ιδεολογίας του επαγγέλματος ξεκινώντας από το φιλανθρωπικό χαρακτήρα που κυριαρχεί τα πρώτα χρόνια της κοινωνικής εργασίας στη χώρα μας, περνώντας στην επόμενη περίοδο που χαρακτηρίζεται από την κυρίαρχη επίδραση της ψυχολογίας και την τάση εξατομίκευσης των προβλημάτων μέχρι τις σύγχρονες αναφορές στα δομικά και πολιτικά χαρακτηριστικά των προβλημάτων αυτών.

Γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί η εξέλιξη αυτή μέσω της σύντομης αναφοράς σε θέματα όπως η εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών, το επίπεδο συνεργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών με συναδέλφους και επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων, οι συνθήκες ενημέρωσης και επιμόρφωσης των επαγγελματιών καθώς και τη συμμετοχή τους στους επαγγελματικούς συνδικαλιστικούς φορείς και ο ρόλος των τριών μεθόδων της κοινωνικής εργασίας - Κ.Ε.Α. - Κ.Ε.Υ. - Κ.Ε.Κ. στην άσκηση του επαγγέλματος.

Στο δεύτερο μέρος είναι μια έρευνα που έγινε στην πόλη των Ιωαννίνων αφορούσε τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται εκεί και είχε στόχο μέσω της μελέτης των συνθηκών εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών, σε ότι αφορά θέματα ενημέρωσης, επιμόρφωσής τους, συνεργασία με συναδέλφους και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων, συμμετοχής τους στους επαγγελματικούς συνδικαλιστικούς φορείς, άσκησης από αυτούς της μεθόδου της κοινωνικής εργασίας

να δώσει μια εικόνα των συνθηκών μέσα στις οποίες ασκείται η κοινωνική εργασία σε μια επαρχιακή πόλη γεγονός που δίνει την δυνατότητα σε παραπέρα εκτίμηση και αξιολόγησης της συμβολής της κοινωνικής εργασίας στην ευημερία του ατόμου και του συνόλου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ.....	III
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	IV
Κεφάλαιο.	
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Σκοπός της μελέτης.....	1
II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	4
Εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας στην Ελλάδα.....	4
Κυρίαρχη ιδεολογία της κοινωνικής εργασίας.....	6
Εκτίμηση και συνεργασία των Κοινωνικών Λει- τουργών με συναδέλφους και επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων.....	13
Συνδικαλιστική δράση στο χώρο της κοινωνι- κής εργασίας.....	15
Προέλευση των πελατών της κοινωνικής εργασίας.....	17
Εκτίμηση των μεθόδων της κοινωνικής εργασίας Κ.Ε.Α. - Κ.Ε.Ο. - Κ.Ε.Κ.....	19
III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	22
Διάσταση του θέματος.....	22
Κατάρτιση του σχεδίου έρευνας.....	23
Δείγμα.....	23
Απόφαση για τη φύση των πληροφοριών.....	23
Απόφαση για τον τρόπο συλλογής των πληροφοριών.....	24
Διοικητικά, κόστος, χρόνος.....	24

IV. Αποτέλεσμα.....	25
V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	52
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	59
Ερωτηματολόγιο.....	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Εισαγωγή.

Σκοπός της μελέτης.

Μετά το τέλος της εκπαίδευσής μου στο τμήμα κοινωνικής εργασίας Τ.Β.Ι. Πάτρας και κατά την εκπλήρωση της εξαμήνης υποχρεωτικής μου άσκησης στο νοσοκομείο Ιωαννίνων, ένα από τα κεντρικά προβλήματα που αντιμετώπισα, ήταν η εφαρμογή των θεωρητικών κατ'εξοχήν γνώσεων που είχα αποκτήσει στο τμήμα - χωρίς την παρουσία επόπτου καθηγητή - σε συνθήκες σχεδόν καθαρά επαγγελματικές και όχι εκπαιδευτικές γνωρίζοντας όλο και περισσότερο τη φύση και τη λειτουργία του επαγγέλματος μέσα από την καθημερινή μου επαφή με τον κόσμο αλλά και από τις εμπειρίες που απέκτησα κατά την πρακτική μου άσκηση, θέλησα να δείξω μέσα από αυτήν την εργασία την ηθική διάσταση του επαγγέλματος και το πως μπορεί να επιδράσει ή επιδρά στα κοινωνικά φαινόμενα, σε μια κοινωνία που συνεχώς μεταλλάσσεται.

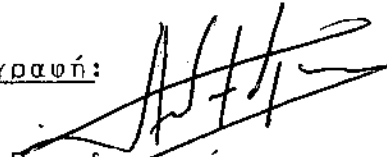
Η κοινωνική εργασία είναι από εκείνες τις επιστήμες που καλούνται να χρησιμοποιήσουν όλα τα αποτελέσματα των συγγενών επιστημών και να ανακαλύψουν εκείνες τις μεθόδους που θα οδηγήσουν στην βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η πληρέστερη εξυπηρέτηση των ανθρώπινων αναγκών.

Πως όμως ανταποκρίνεται η κοινωνική εργασία σ' αυτό το καθήκον; Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα προβάλλει συνεχώς νέες απαιτήσεις που αντικατοπτρίζουν τις κοινωνικές εξελίξεις. Έχει προσαρμόσει όμως η κοινωνική εργασία το επιστημονικό και ιδεολογικό της υπόβαθρο σ' αυτές τις απαιτήσεις; Μήπως τώρα είναι καιρός να τολμήσει να κάνει εκείνα τα άλματα που θα της δώσουν τις κατάλληλες ικανότητες για να ανταποκριθεί;

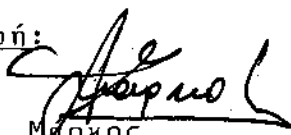

Η επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας

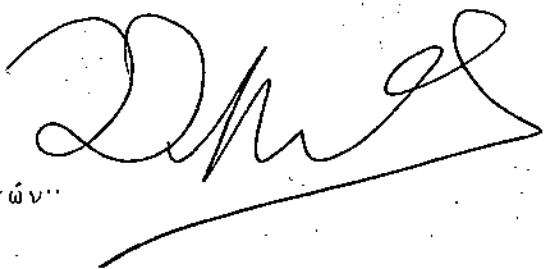
Υπογραφή:

Θ. Παπαδημητρίου
Καθηγητής Εφαρμογών

Υπογραφή:

Δρ. Α. Μάρκος
Καθηγητής

Υπογραφή:

Ι. Δούτσας
Καθηγητής Εφαρμογών

Πιστεύω πως μέχρι σήμερα η κοινωνική εργασία δεν έχει ξεκαθαρίσει τους στόχους της για ποιόν και γιατί και με ποιό τρόπο πρέπει να προχωρήσει και μέχρι που μπορεί να φτάσει. Πρέπει να δώσει προτεραιότητα στο άτομο ή στην κοινωνία; Είναι οι κοινωνικές συνθήκες που διαμορφώνουν τις προσωπικές καταστάσεις ή το κάθε άτομο διαμορφώνει μόνο του τόσο τη ζωή του όσο και αυτή ολόκληρης της κοινωνίας; Οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιεί ο Κοινωνικός Διευθυντής πρέπει να βασίζονται στα άτομα ή πρέπει να έχουν βασικό στήριγμα τις ομάδες; Γιατί τώρα τελευταία δίνεται τόση σημασία στη δουλειά με τις κοινότητες;

Όλες αυτές οι ερωτήσεις είναι που απασχολούν σήμερα το χώρο της κοινωνικής εργασίας και έχουν χωρίσει τους επαγγελματίες σ' αυτούς που εμμένουν στις παλαιότερες μεθόδους και σ' αυτούς που κάνουν τολμηρά ανοίγματα μπροστά.

Όλες οι παραπάνω ερωτήσεις θίγουν βασικά πολιτικά ζητήματα που η απάντησή τους αναζητείται εδώ και πολλές εκατοντάδες χρόνια.

Με τη μελέτη μου αυτή θέλω να δείξω :

- Κατά πόσο ο Κοινωνικός Διευθυντής που εργάζεται σε μια επαρχιακή πόλη όπως είναι τα Γιάννενα εργάζεται πάνω σε μεθόδους της κοινωνικής εργασίας.
- Κατά πόσο προσπαθεί για την ανάπτυξη και την αναβάθμιση του ρόλου της κοινωνικής εργασίας.
- Κατά πόσο αγωνίζεται για τη σωστή διάδοση του επαγγέλματος στο κοινωνικό σύνολο και
- κατά πόσο προσπαθεί να επιμορφωθεί πάνω στο επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας.

Πιστεύω πως αυτός ο προβληματισμός θα βρει απήχηση και θα οδηγήσει και άλλους σπουδαστές στην ενασχόλησή τους μ' αυτό το

θέμα καλύπτοντας το ερευνητικό καθώς και το θεωρητικό μέρος και στα υπόλοιπα διαμερίσματα της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Εξέλιξη της κοινωνική εργασία στην Ελλάδα.

Όπως αναφέρει η Ολγα Λάππα η κοινωνική εργασία γεννήθηκε "τυπικά" με το νομοθετικό διάταγμα 4018 περί του θεσμού των Κοινωνικών Διευθυντών που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα της κυβερνήσεως τεύχος Α' φύλλο 247 της 12^{ης} Νοεμβρίου του 1959.

Ουσιαστικά η κοινωνική εργασία προϋπήρχε στην Ελλάδα επί μια τουλάχιστον δεκαετία. Στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, όταν οι ανάγκες που είχε δημιουργήσει ο πόλεμος έπρεπε να καλυφθούν άμεσα και αποτελεσματικά, χρειάστηκαν στελέχη προκειμένου να εφαρμόσουν τα προνοιακά προγράμματα. Εκείνη την εποχή ιδρύθηκαν και οι πρώτες σχολές. Πρώτη προσπάθεια να εκπαιδευτούν στελέχη Πρόνοιας έγινε το 1937 στην "Ελευθέρα Σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας" το 1954 ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Διευθυντών Ελλάδος.

Με την έκδοση του Ν.Α. 4018/1959 το νέο επάγγελμα να γνωρίζεται επίσημα από την Ελληνική Πολιτεία. Με το Β.Α. 690/1961 "περί ασκήσεως του επαγγέλματος των Κοινωνικών Διευθυντών που ακολούθησε, το επάγγελμα απέκτησε ταυτότητα. Ακολούθησαν μεταξύ άλλων δύο σημαντικά νομοθετήματα το Β.Α. 319/1962 "περί εκπαίδευσως των Κοινωνικών Διευθυντών" και το Π.Α. 891/1978 "περί καθορισμού του αντικειμένου εργασίας των Κοινωνικών Διευθυντών".

Η εκπαίδευση των Κοινωνικών Διευθυντών στην Ελλάδα όπως αναφέρεται από το Σ.Κ.Α.Ε. στο περιοδικό "Κοινωνική Εργασία", τεύχος 6, 1987, ξεκίνησε το 1937 με την πρώτη σχολή που λειτούργησε για δύο μόνο χρόνια με την επωνυμία "Ελευθέρα Σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας" Μεταπολεμικά, το 1945, η πρώτη σχολή που ιδρύθηκε ήταν η Σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας του Αμερικανικού κολλεγίου θηλέων Pierce, που διέκοψε οριστικά τη λειτουργία της το 1975 το 1948 ιδρύεται η σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας της ΧΒΗ, το 1957, η Σχολή

Κοινωνικής Πρόνοιας "Διακονισσών της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος", και το 1960 η Σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών.

Οι τέσσερις αυτές σχολές - Μ.Π.Ι.Α. και αρμοδιότητες των Υπουργείων Κοινωνικών Υπηρεσιών πρόσφεραν διετή ή τριετή εκπαίδευση μετά το παλιό εξατάξιο γυμνάσιο. Τέλος το 1973 αρχίζουν να λειτουργούν τα δύο τμήματα Κοινωνικών Διευθυντών Κ.Α.Τ.Ε.Ε. στο Ηράκλειο Κρήτης και στην Πάτρα.

Παράλληλα με την παραπάνω μεταγυμνασική εκπαίδευση στη χρονική περίοδο 1953 - 1963 λειτούργησε "Ανώτατο φροντιστήριο Κοινωνικής Πρόνοιας" αρχικά στην Πάντειο και μετά στο Βασιλικό Εθνικό Ίδρυμα που πρόσφερε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών στην κοινωνική εργασία. Σήμερα η εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία στη χώρα μας ρυθμίζεται κυρίως από:

1. Το Β.Α. 319/1969 "περί εκπαίδευσης των Κοινωνικών Διευθυντών που

α) καθιέρωσε την ανώτερη τριετή εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία.

β) Πρόβλεψε διετή μεταπανεπιστημιακό κύκλο σπουδών για πτυχιούχους πανεπιστημιακών σχολών ή επαγγελματίες Κοινωνικούς Διευθυντές με ορισμένες προϋποθέσεις προϋπηρεσίας.

2. Το Μ.Α. 652/1970 "περί Κέντρο Ανωτέρας Εκπαίδευσης" που αναφέρεται στην ίδρυση και λειτουργία των Κ.Α.Τ.Ε.Ε.

3. Το Μ.Α. 576/1977 "περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης" που αφορά τη λειτουργία γενικά όλων των σχολών κοινωνικής εργασίας κρατικών και ιδιωτικών (βαθμίδες, οργάνωση, τίτλος σπουδών, αριθμός και τρόπος εισαγωγής σπουδαστών, διάρκεια φοίτησης, προσόντα και εξέλιξη εκπαιδευτικού προσωπικού κ.λ.π.).

4. Το Ν.Α. 1404/1983 με το οποίο ιδρύονται τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στα οποία λειτουργούν και τα τμήματα κοινωνικής εργασίας Πάτρας και Ηρακλείου καθώς και τα Τ.Β.Ι. Αθήνας όπου στο ιδρυόμενο τμήμα συγχωνεύονται οι μέχρι τότε ιδιωτικές σχολές που λειτουργούσαν στην Αθήνα.

Κυρίαρχη ιδεολογία της κοινωνικής εργασίας.

Η κοινωνική εργασία ξεκίνησε με το φιλανθρωπικό της χαρακτήρα, σκοπός της ήταν η περίθαλψη ατόμων που είχαν πληγεί από προβλήματα όπως η φτώχεια, η ανεργία, οι αρρώστιες κ.λ.π. Δεν προσπαθούσε να αναλύσει τις αιτίες αυτών των προβλημάτων. Η αναγκαιότητα για την ύπαρξη ενός τέτοιου επαγγέλματος με εξανθρωπιστικούς στόχους ήταν μια αναγκαιότητα των δεδομένων συγκυριών της εποχής εκείνης. Η φτώχεια, η ανεργία και όλα τα άλλα προβλήματα, που τόσο μεγάλη όξυνση είχαν όσο πιο καταπιεστικές ήταν οι συνθήκες, ήταν δημιούργημα ενός απάνθρωπου κοινωνικού συστήματος. Αυτό όμως, το ίδιο το σύστημα, έχει τους δικούς του τρόπους αυτοσυντήρησης. Η κοινωνική εργασία είτε αυτό ήταν συνειδητό είτε όχι, αυτό το σκοπό εξυπηρετούσε. Οι κυρίες της αστικής τάξης που οργάνωναν φιλανθρωπικές εκστρατείες για να σώσουν την ψυχή τους, βοηθώντας αυτούς τους "δύστυχους" που δεν στάθηκαν "τυχεροί" ή "έξυπνοι" για να φτιάξουν τη ζωή τους, προσπαθούσαν μ' αυτόν τον τρόπο να καλύψουν τόσο τις δικές τους ευθύνες όσο και αυτές της τάξης τους. Από την άλλη μεριά ταυτόχρονα μ' αυτό το στόχο πετύχαιναν μια άμβλυση, της δυσαρέσκειας των πληγέντων και μια κάλυψη των αιτιών των προβλημάτων. Είναι πιθανές αντιδράσεις αποφεύγονταν και συγχρόνως οι καταπιεσμένοι ένιωθαν "ευγνωμοσύνη" για τους καταπιεστές τους.

Βλέπουμε ότι η κοινωνική εργασία από τη γέννησή της μέχρι

σήμερα είχε σα στόχο τη διατήρηση αυτού που υπήρχε. Χρησιμοποιήθηκε κατάλληλα τόσο από το κράτος όσο και από τις κοινωνικές ομάδες που είχαν την εξουσία. Ποτέ δεν παρέμβαινε σε ζητήματα που δεν της δίνονταν το δικαίωμα από τα κέντρα κατεύθυνσής της (π.χ στις συνθήκες εργασίας, παιδική εργασία κ.λ.π.). Το κέντρο του ενδιαφέροντός της ήταν η οικογένεια. Για ότι συνέβαινε εκεί υπεύθυνα ήταν τα ίδια τα άτομα και όχι οι κοινωνικές συνθήκες, γι αυτό άλλωστε προσπαθούσε ν'αλλάξει τις εσωτερικές λειτουργίες του ατόμου για να πετύχει την λύση των προβλημάτων.

Αυτό που κύρια προσπαθούν οι Κοινωνικοί Διευθυντές είναι η επανένταξη των παρακλινόντων μελών της κοινωνίας σ'αυτή και αν αυτό δεν επιτευχθεί τότε γίνεται προσπάθεια απομόνωσής τους (π.χ. σε άσυλα, αναμορφωτήρια κ.λ.π.). Η ιδιαίτερη φύση αυτής της επανένταξης εξαρτάται πάντα από τις ατομικές καταστάσεις. Είναι φανερό ότι όταν εμφανίζεται κοινωνική αποτυχία στο άτομο η κοινωνική εργασία είναι αυτή που καλείται να τη διορθώσει και να μεσολαβήσει έτσι ώστε η κοινωνία να επιτύχει τον έλεγχο και την επανακοινωνικοποίηση των τρωτών και παρεκκλινόντων μελών της. Δεν επιτρέπεται παρέκλιση από τις αρχές της κοινωνίας. Αν κάποια παρουσιαστεί αυτόματα λειτουργούν οι μηχανισμοί αυτοάμυνας της κοινωνίας.

Τέτοιοι μηχανισμοί είναι κύρια ο κοινωνικός έλεγχος και η κοινωνικοποίηση· όργανο για την πρακτική εφαρμογή τους είναι και η κοινωνική εργασία. Στα πρώτα στάδια των φαινομένων της κοινωνικής εργασίας πολύ λίγο αναζητούνται οι αιτίες των φαινομένων και προβλημάτων που καθημερινά αντιμετώπιζαν οι Κοινωνικοί Διευθυντές. Δεν επιτρεπόταν παρέκλιση από την μέθοδο που χρησιμοποιούσαν και κάθε περαιτέρω αναζήτηση αποτελούσε αίρεση. Έτσι συνειδητά ή ασυνειδητά αποτελούσε άκριτο όργανο της συντήρησης

των υπάρχοντων δομών. Με το πέρασμα του χρόνου καινούργιες κοινωνικές συνθήκες παρουσιάστηκαν που τάρaxαν τους κύκλους της κοινωνικής εργασίας. Ορισμένες αλλαγές παρουσιάστηκαν. Η κοινωνική εργασία επαγγελματοποιήθηκε και συνδέθηκε περισσότερο με το κράτος. Αυτό είχε ορισμένες συνέπειες και επηρέασε τον τρόπο σκέψης και δράσης της.

Μετά τους δύο παγκόσμιους πολέμους και τις εξελίξεις στην κοινωνική σφαίρα της κοινωνίας (κραχ του '29) που όξυναν τα κοινωνικά προβλήματα, η κοινωνική εργασία περνά σ'ένα στάδιο αμφισβήτησης των κοινωνικών δομών και αρχίζει να αναζητά τις αιτίες των όσων συμβαίνουν και σ'αυτές. Ένα καινούργιο κεφάλαιο ανοίγεται στην ιστορία της. Γίνεται όλο και πιο εμφανής η ανάγκη για κοινωνική έρευνα και για συνεργασία με άλλες κοινωνικές επιστήμες γιατί όπως υποστήριξε και η TOWLE (κοινωνική εργασία κοινωνική αλλαγή πτυχιακή 1988) "είναι αδύνατο να τακτοποιήσεις ή να λύσεις προβλήματα όπως η ανεργία, η ανισότητα στην εκπαίδευση, κακή στέγαση, απουσία φαρμακευτικής περίθαλψης κ.λ.π. Δεν μπορεί η κοινωνική εργασία να δοθεί σαν υποκατάστατο της κοινωνικής δράσης αλλά μπορεί να δοθεί σαν όργανο των αναγκών των ατόμων που καλούν για δράση". (RAY LBES, POLITICS AND SOCIAL WORK βλέπε κοινωνική εργασία, κοινωνική αλλαγή).

Στην σύγχρονη κοινωνία τα προβλήματα είναι τόσο περίπλοκα που δεν μπορεί να τα αντιμετωπίσει μια επιστήμη μόνη της. Η κοινωνική εργασία μπορεί πλέον να ειπωθεί σαν ένας συντελεστής μεταρρύθμισης στην κοινωνία, που βοηθά τόσο τα άτομα όσο και την κοινωνία να ενσωματώσουν διά μέσου του κοινωνικού δημοκρατικού συστήματος, πιο ενδιαφέρουσες για την κοινωνία και τον άνθρωπο γραμμές. Η κοινωνική εργασία και σαν σύστημα γνώσεων και σαν σφαίρα δραστηριοτήτων, έχει αναπτύξει την θεωρία της και την πρακτική

της κάτω από την επίδραση άλλων κοινωνικών επιστημών. Η επίδραση συγκεκριμένα της ψυχολογίας έχει οδηγήσει σε μια υπερβολική έμφαση σε παθολογικούς και κλινικούς προσανατολισμούς σε βάρος των δομικών και πολιτικών αναφορών. Οι σχολές εκπαίδευσης στην κοινωνική εργασία έχουν την τάση να υπερασπίζονται την παραδοσιακή πρακτική της κοινωνικής παρέμβασης γνωστό σαν εργασία με περίπτωση. (R. BALEY και M. BRAKE κοινωνική εργασία στο κράτος πρόνοια).

Ο Α. Ζωγράφος αναφέρει (κοινωνική εργασία τεύχος 15, 1989) πως και σήμερα η κοινωνική εργασία βασίζεται στην ιδεολογία της "υγειούς" κοινωνίας, η οποία θέλει να βοηθήσει τα άτομα ή ομάδες για να ανταποκριθούν στις γενικές απαιτήσεις της. Η βοήθεια αυτή από καθαρή υλική βοήθεια, συμπληρώθηκε από την "ψυχοκοινωνική" βοήθεια η οποία μάλιστα προσφέρεται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες προσαρμογής, που επορρέουν από τη ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος της κοινωνικής εργασίας είναι το "απροσάρμοστο" άτομο. "Η βασική αρχή της εξατομίκευσης καθορίζει τη θεραπεία της σύγχρονης κοινωνικής εργασίας". Η κοινωνική βοήθεια είναι σχεδόν αποκλειστικά "προσωπική βοήθεια" στην οποία ο Κοινωνικός Διευθυντής αντιμετωπίζει τον "απομονωμένο πελάτη". Η κοινωνία θεωρείται γενικά σαν ένας χώρος ο οποίος εγγυάται δημοκρατία, ίσες ευκαιρίες, κοινωνική δικαιοσύνη και ευημερία σε όλα τα άτομα. (Ζωγράφου κοινωνική εργασία 1989). Ο πολιτικός, κοινωνικός και ιδεολογικός χώρος της κοινωνικής εργασίας δεν έχουν ποτέ συζητηθεί ικανοποιητικά, ούτε η πιθανή εκμετάλλευσή της σαν φορέα κοινωνικού ελέγχου έχει αντιμετωπιστεί σοβαρά. Η κοινωνική εργασία αποτυγχάνει συνεχώς να αναπτύξει την αυτοκριτική άλλων καθιερωμένων πρακτικών και επιστημών, λέει ο (R. BALEY και M. BREKE), επισημαίνει πως τα

οχολεία κοινωνικής εργασίας τείνουν να παραμερίζουν την κριτική των σπουδαστών, αποπροσανατολίζοντας επιχειρήματα σχετικά με τη νομιμότητα της κοινωνικής εργασίας ανάγοντάς τα σε περιοχές του παθολογικού όπως άγχος, προβλήματα αυθεντίας ή προβλήματα ωριμότητας. Σαν συνέπεια στην επαγγελματική φιλολογία παρουσιάζεται ένα πλατύ χάσμα που πρέπει να καλυφθεί, ώστε να γίνουν δυνατές προοπτικές κριτικής στα πλαίσια του επαγγέλματος.

Η εκπαίδευση σήμερα των Κοινωνικών Λειτουργών στη χώρα μας και η λειτουργία τους είναι προβληματική όπως αναφέρει ο κ' Κουζακίτης 1987, λόγω έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής αλλά και κυρίως της έλλειψης εκπαιδευτικών κοινωνικών εργασιών που να πληρούν τα απαιτούμενα προσόντα του νόμου.

Πρέπει να τονιστεί ότι η κατάρτιση των σημερινών αποφοίτων των σχολών της κοινωνικής εργασίας είναι γενική χωρίς καμιά εξειδίκευση και ποιοτικά χαμηλή. Οι λόγοι τους οποίους επικαλείται ο κ' Κουζακίτης 1978 που φέρουν την κοινωνική εργασία σ' αυτά τα χαμηλά επίπεδα κατάρτισης και εξειδίκευσης είναι οι ακόλουθες: α) η έλλειψη καθηγητών ειδικότητας κοινωνικής εργασίας β) η έλλειψη βιβλίων και συγγραμμάτων στην κοινωνική εργασία γ) η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής που περιλαμβάνει την έλλειψη βιβλιοθηκών και εποπτικών μέσων διδασκαλίας.

Η εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην αντιμετώπιση του ατόμου και δεν αναφέρεται συνήθως στα κοινωνικοπολιτικά αίτια του προβλήματος Hollestein (Ζωγράφος 1989). Η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από τη μεταβίβαση αποσπασμάτων μεμονωμένων επιστημονικών κατευθύνσεων (ψυχολογία, δίκαιο, φιλοσοφία, κοινωνιολογία κ.λ.π.) χωρίς κανένα αλληλοσχετισμό, με αποτέλεσμα την έλλειψη σφαιρικών γνώσεων που είναι απαραίτητες για μια εφαρμοσμένη επιστήμη σαν την κοινωνική εργασία. Επί

πλέον οι Κοινωνικοί Λειτουργοί εκπαιδεύονται και σε διάφορες μεθόδους προσέγγισης, ως επί το πλείστον αμερικάνικης προέλευσης Hollstein (Ζωγράφου 1989). Γενικά η εκπαίδευση περιορίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην ανάλυση "περίπλοκων" θεραπευτικών "τεχνικών" ενώ για την εξάλειψη ενδεχομένων υλικών αναγκών φαίνεται ότι δεν χρειάζεται ιδιαίτερες ενώσεις αλλά αρκεί η "υγειής ανθρώπινη κατανόηση" (Meinhold (Ζωγράφου 1989)).

Αντιμετωπίζοντας την εκπαίδευση σαν ένα μηχανισμό κοινωνικοποίησης τόσο στη γενικότερη κουλτούρα όσο και στην υποκουλτούρα ενός επαγγέλματος (την έναρξη δηλαδή τόσο στο γενικότερο κυρίαρχο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον, όσο και στην κυρίαρχη ιδεολογία ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος), δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τις πολιτικές προεκτάσεις τόσο του κοινωνικού θεσμού της εκπαίδευσης, όσο και ειδικότερα του καθενός φορέα επαγγελματικής εξειδίκευσης (Θ. Παπαδημητρίου '83).

Όπως αναφέρει ο Παπαδημητρίου η επαγγελματική ιδεολογία της κοινωνικής εργασίας ανάγεται στο χώρο της πολιτικής ηθικής και έχει ένα διπλό στόχο. Να βοηθήσει το άτομο στις σχέσεις του με την κοινωνία, και επίσης να βοηθήσει την κοινωνία στην εξασφάλιση της ευημερίας του ατόμου. Μια απλή αναφορά των διάφορων τομέων εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών, καθώς και του ρόλου τον οποίο έχουν ή απαιτούν να αποκτήσουν σ'αυτούς, (συμμετοχή στη διοίκηση και λήψη αποφάσεων, την οργάνωση - εφαρμογή - συντονισμό προγραμμάτων κ.λ.π.) φανερώνουν πιο έντονα τη σχέση πολιτικής και κοινωνικής εργασίας.

Οι τομείς αυτοί είναι: Κοινωνική πολιτική - Κοινωνική Πρόνοια εκπαίδευση, οικογένεια - μητρότητα - γονεϊκές σχέσεις - παιδική προστασία, κλειστά ιδρύματα - φυλακές - ορφανοτροφεία - γειροκομεία - Τοπική αυτοδιοίκηση, Νοσοκομεία, ψυχιατρεία, βιομηχανία

κ.λ.π.). Γίνεται εύκολα κατανοητό πως η δημιουργία και η ύπαρξη των τομέων αυτών είναι δημιούργημα συγκεκριμένων πολιτικών αποφάσεων και δεύτερον η πολιτική που εφαρμόζουν οι φορείς αυτοί είναι συνέπεια καθαρά πολιτικών αποφάσεων και τρίτον οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται σ' αυτούς τους χώρους επηρεάζουν ή προσπαθούν να επηρεάσουν τη λήψη πολιτικών αποφάσεων είτε άμεσα με τη δράση τους, είτε έμμεσα κατευθύνοντας τους "πελάτες" (Παπαδημητρίου '83). Αν δούμε την εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών και προσπαθήσουμε να βρούμε που και πως εκφράζεται αυτή η σχέση πολιτικής και κοινωνικής εργασίας θα σκοντάψουμε στο μύθο του απολίτικου της κοινωνικής εργασίας. Αν μελετήσουμε τα βιβλία και τις σημειώσεις των μαθημάτων της κοινωνικής εργασίας θα βρούμε ελάχιστες και ανεπαρκέστες αναφορές στην σχέση των προβλημάτων του "πελάτη" και των κυρίαρχων κοινωνικοπολιτικών δομών από τις οποίες ξεκινούν τα προβλήματα αυτά. Φυσικά δεν υπάρχουν προτάσεις για συγκεκριμένη προσπάθεια πολιτικής συνειδητοποίησης και δράσης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που η γέννησή τους και η ύπαρξή τους είναι συνέπεια πολιτικής βούλησης και δράσης (π.χ. συνέπεια της ανεργίας, της πτώσης του βιοτικού επιπέδου, άγνοια και έλλειψη πληροφόρησης, φυλετικές - σεξουαλικές - ταξικής προκατάληψης κ.λ.π.) (Παπαδημητρίου 1983).

Αν θελήσουμε να αναλύσουμε την εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας όπως αναφέρθηκα πιο πάνω θα διαπιστώσουμε πως πολύ λίγα έχουν αλλάξει, στο ρόλο, στην εκπαίδευση στην λειτουργικότητα των Κοινωνικών Λειτουργών. Ο Κοινωνικός Λειτουργός να περιορίζεται στον ρόλο του πυροσβέστη αλλά πρέπει να βοηθήσει το άτομο να χειραφετηθεί, αν φύγει από τη σχέση εξάρτησης. Ανάγκη εξ' άλλου δεν θεωρείται μόνο η έλλειψη κατοικίας, εργασίας, τροφής, ενδυμασίας κ.λ.π. αλλά και η έλλειψη της ικανότητας να αντιμετωπίσει

μόνος του ή συλλογικά προβληματικές καταστάσεις (Ζωγράφου '89).

Εκτίμηση και συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού λειτουργεί με συναδέλφους και επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων.

Αν θελήσουμε να σκιαγραφήσουμε την συνεργασία των Κοινωνικών Λειτουργών με συναδέλφους τους Κοινωνικούς Λειτουργούς και με επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων θα δούμε πως σε ελάχιστες περιπτώσεις (όπως φαίνεται και από την έρευνα) υπάρχουν από δύο και πάνω Κοινωνικοί Λειτουργοί στην ίδια υπηρεσία.

Η συνεργασία μεταξύ των περιορίζεται μόνο σε κλασσικά γραφειοκρατικά θέματα. Αλλωστε θεσμοθετημένο πλαίσιο που να οδηγεί σε συνεργασία με άλλους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς καθώς και επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων δεν υπάρχει. Εκείνο που πραγματικά αναφέρεται στα καθήκοντα προς συναδέλφους Κοινωνικούς Λειτουργούς είναι το άρθρο 5 του κώδικα δεοντολογίας.

Η πρόταση του Σ.Κ.Α.Β. γι αυτό το άρθρο είναι: "Ο Κοινωνικός Λειτουργός κατά την άσκηση της εργασίας του σέβεται την προσωπικότητα, τις ικανότητες, την ιεραρχική θέση, την εκπαίδευση, την πείρα των συναδέλφων του και των άλλων επαγγελματιών. Οφείλει να δέχεται και να κάνει καλόπιστη κριτική" (δεοντολογικοί κανόνες κατά την άσκηση του επαγγέλματος).

Το άρθρο 5 σχολιάζεται από το Ζωγράφο ως εξής: "Η διατύπωση του άρθρου αυτού είναι ανεπαρκής για ουσιαστική ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ συναδέλφων εκτός από την απαρίθμηση "αρετών" όπως σεβασμός και αβρότητα, συνεργασία και αλληλεγγύη, δεν επιλαμβάνεται θεμάτων όπως η ρύθμιση σχέσεων μεταξύ Κοινωνικών Λειτουργών από διαφορετικές υπηρεσίες, που χειρίζονται θέματα της ίδιας οικογένειας, ή μεταξύ υπευθύνου Κοινωνικού Λειτουργού και επόπτου, ή μεταξύ προϊσταμένου και υφισταμένου κ.λ.π. Ίσως πιο

συγκεκριμένες διατυπώσεις θα έκαναν το καθήκον για "ειρηνική και ευπρεπή" εξομάλυνση των ανασφουμένων διαφορών πιο εύκολο.

Αυτά αναφέρονται στο άρθρο 5. Από την έρευνα που έγινε φαίνεται ότι στις περισσότερες κοινωνικές υπηρεσίες οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν συνεργάζονται με άλλους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς ή άλλων ειδικοτήτων με σκοπό τη βελτίωση των παρεχομένων κοινωνικών υπηρεσιών καθώς και την ποιοτική του αναβάθμιση ούτε όμως με φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση, πολιτιστικοί σύλλογοι, κλειστά ιδρύματα κ.λ.π.) παρά μόνο για τη διεκπεραίωση κάποιας υπόθεσης σε πλαίσια εντελώς τυπικά και γραφειοκρατικά. Επίσης παρατηρείται σε ορισμένες υπηρεσίες, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να κάνουν εργασία δημοσίου υπαλλήλου (γραφειοκρατική) παρά να ασχολούνται με το επάγγελμα και τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να προσπαθήσει να κερδίσει συμμάχους μέσα και έξω από την οργάνωση για να δημιουργήσει καλύτερες συνθήκες εργασίας αλλά και αυτονομία απέναντι στην οργάνωση. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θέλουν και πρέπει να βοηθούνε τους κοινωνικούς αδύνατους και αποτυχημένους. Ταυτόχρονα όμως αισθάνονται ότι σε κάθε βήμα που κάνουν για να υλοποιήσουν αυτή την εντολή, συναντάνε δυσκολίες. Παραφορτωμένοι με περιπτώσεις, με ελλιπή εκπαίδευση, χωρίς να τους δίνεται η δυνατότητα για για μια λογική ομαδική εργασία αισθάνονται ότι ενοχλούνται για να πράξουν αυτό που δήθεν θέλει η κοινωνία και θέλουν και οι ίδιοι να πράξουν κερδίζοντας την εντύπωση ότι τους εξασπαστούν. Αντί να είναι κοινωνικοί θεραπευτές για την πιο ψυχοκοινωνικά ασθενή ομάδα της κοινωνίας, μαθαίνουν να βλέπουν τον εαυτό τους σαν συμβολικές μορφές άλλοθι (Ζωγράφου 1989).

Συνδικαλιστική δράση στον χώρο της κοινωνικής εργασίας.

Η αντίληψη για εξατομικευμένη κοινωνική εργασία δεν δημιουργεί προϋποθέσεις για έκφραση του Κοινωνικού Λειτουργού μέσα από επαγγελματικούς συνδικαλιστικούς φορείς. Μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχε συνδικαλιστικός φορέας Κοινωνικών Λειτουργών αλλά ένας σύνδεσμος. Ο Σ.Κ.Α.Ε. ο οποίος εκπροσωπεί τους Κοινωνικούς Λειτουργούς έχει περισσότερο επιστημονικό χαρακτήρα παρά συνδικαλιστικό. Δεν υπάρχει επιμόρφωση και ενημέρωση της κοινωνικής εργασίας με εξαίρεση το συνέδριο των Κοινωνικών Λειτουργών καθώς και τα περιοδικά "Εκλογή" και τα τελευταία χρόνια το περιοδικό "Κοινωνική Εργασία".

Ο συνδικαλισμός στην Ελλάδα όπως προανάφερα είναι ανύπαρκτος. Αυτό συμβάλλει στο να μένουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μακριά από θεσμικά κοινωνικοπολιτικά προβλήματα της χώρας.

Οι δραστηριότητες των Κοινωνικών Λειτουργών σταματούν, οι διεκδικήσεις και αναζητήσεις διεξόδων στα κοινωνικά δεν μπορούν να βρουν διέξοδο αφού το άρθρο του Β.Δ. 690 επιλαμβάνεται ενός λεπτού θέματος και αναφέρεται στις δραστηριότητες των Κοινωνικών Λειτουργών που δεν συμβιβάζονται με το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας. Η παράγραφος 1 αναφέρεται στο ακανθώδες ζήτημα της απεργίας. "Η απεργία δε συμβιβάζεται με τη φύση της κοινωνικής εργασίας ως λειτουργήματος όταν κατά τη διάρκεια της απεργίας παρίσταται άμεση ανάγκη παροχής υπηρεσιών εκ μέρους των Κοινωνικών Λειτουργών λαμβάνοντας υπόψιν κάθε φορά των ειδικών συνθηκών". Το σχετικό άρθρο του κώδικα όπως έχει ψηφιστεί από την Γ.Σ. του Σ.Κ.Α.Ε. το 1959 ήταν απόλυτο. "Η απεργία δεν συμβιβάζεται με τη φύση της κοινωνικής εργασίας ως λειτουργήματος". Ας δούμε πως έχουν σήμερα τα πράγματα μετά την αναθεώρηση το 1975 και μετά την αναθεώρηση του κώδικα των δημοσίων υπαλλήλων

το 1977.

Το συνταγματικό άρθρο 23 παράγραφος 1 ορίζει:

"Η απεργία αποτελεί δικαίωμα, ασκείται δε υπό των νομίμως συνεστημένων συνδικαλιστικών οργανώσεων προς διαφύλαξιν και προαγωγήν των οικονομικών και εργασιακών συμφερόντων των εργαζομένων.

Στις σημειώσεις του ο Α. Ζωγράφου 1989 αναφέρει πως πριν το 1933 Αμερικανοί Κοινωνικοί Λειτουργοί καλούσαν τους συναδέλφους τους να πάρουν ενεργό μέρος στις κοινωνικές υποθέσεις. Με διάφορους τρόπους το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας ανέλαβε να μιλήσει και να κάνει αισθητή την επιρροή του. Βγήκε το συμπέρασμα ότι ήταν καιρός να επιτύχουν συνεργασία με άλλες επαγγελματικές ομάδες και με την κοινή γνώμη. Επίσης να δραστηριοποιήσουν αυτούς που θα ωφελούνταν από τις αλλαγές δηλαδή τους "πελάτες". Ήταν ανάγκη να χρησιμοποιηθούν διαδικασίες εκπαιδευτικές και αγωνιστικές που θα επηρέαζαν αποτελεσματικά τόσο την κοινή γνώμη όσο και τα νομοθετικά σώματα.

Επίσης το 1970 η Βρετανική Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών αναφέρεται στην δυνατότητα των συνδικαλισμένων Κοινωνικών Λειτουργών να επιδιώκουν κοινωνικές αλλαγές. Θεωρεί ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί οφείλουν από τη μια μεριά να φέρουν στη δημοσιότητα ανεπάρκειες των κοινωνικών υπηρεσιών και από την άλλη να επηρεάζουν την κατεύθυνση της κοινωνικής πολιτικής.

Το 1971 μια έρευνα στην Αγγλία έδειξε ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να εργάζονται για την κοινωνική αλλαγή μέσα από το κανάλι της νομοθεσίας, δίνοντας στοιχεία στους αρμόδιους ή εφαρμόζοντας πίεση με δημοσιεύσεις, δημόσιες συζητήσεις, συνεντεύξεις κ.λ.π.

Παρατηρούμε ότι ο συνδικαλισμός σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες

και στην Η.Π.Α. έχει αναπτυχθεί και έχει προσφέρει πολλές υπηρεσίες στην κοινωνική εργασία και στον άνθρωπο. Ας μην ξεχνάμε ότι η κοινωνική εργασία έχει τις ρίζες της σε κινήματα αλλαγής - αλλαγής μεθόδου βοήθειας και αλλαγής συνθηκών που δημιουργούν τα κοινωνικά προβλήματα. Είναι ένα επάγγελμα υποχρεωμένο να υποστηρίζει τις κοινωνικές αλλαγές τις απαραίτητες για των κοινωνικο-προνοιακών στόχων.

Απόσα προανάφερα γίνεται φανερό πως το συνδικαλιστικό όργανο των Κοινωνικών Λειτουργών στην Ελλάδα δεν έχει την δυνατότητα ούτε να επιμορφώσει του Κοινωνικούς Λειτουργούς ούτε να αναβαθμίσει το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας και το κυριότερο δεν έχει την δυνατότητα να διεκδικήσει θεσμικά μέτρα για την εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας σε επίπεδα άλλων προηγμένων χωρών σ' αυτό τον τομέα. Επίσης αδυνατεί να κινητοποιήσει τους Κοινωνικούς Λειτουργούς για την ανατακτοποίηση και εξυγχρόνιση της κοινωνικής εργασίας σε ριζοσπαστική κοινωνική εργασία. Η κοινωνική εργασία χρειάζεται μια αναδιοργάνωση που να στρέφεται στην έρευνα και να προσεγγίζει με νέες μεθόδους τα προβλήματα της σύγχρονης Ελληνικής κοινωνιάς χρησιμοποιώντας την εμπειρία που απέκτησε μέχρι σήμερα στηριγμένη επίσης στην ξένη βιβλιογραφία. Ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να πάρει μέρος στις κοινωνικές υποθέσεις και να επηρεάζει αποτελεσματικά τόσο την κοινή γνώμη όσο και τα νομοθετικά σώματα.

Προέλευση των πελατών της κοινωνικής εργασίας.

Από έρευνες που έχουν γίνει σε διάφορες χώρες της Ευρώπης καθώς και στην Ελλάδα διαπιστώνουμε πως οι "πελάτες" της κοινωνικής εργασίας προέρχονται κυρίως από την εργατική - αγροτική οικογένεια περίπου 75% όπως δείχνουν τα στοιχεία της έρευνάς μου.

Επίσης μελέτες αναφέρουν ότι τα ίδια ποσοστά αναφέρονται σε έρευνα που έγινε στη Γερμανία (Ζωγράφου 1989) και διαπιστώνουν ότι το 80% των νέων που βρίσκονται σε ιδρυματική περίθαλψη, προέρχεται από οικογένειες της εργατικής τάξης.

Μελέτες σχετικές με τα παιδιά των αστέγων στη Γερμανία διαπιστώνουν ότι ενώ τα παιδιά είναι φυσιολογικά αναφορικά με τη νοημοσύνη τους, οι δυσμενείς συνθήκες του περιβάλλοντος επιφέρουν την ψυχική του καταστροφή με αποτέλεσμα όταν φτάσουν στην σχολική ηλικία να μην έχουν καμιά δυνατότητα μάθησης. Σχολιάζοντας διδακτικές σημειώσεις στο μάθημα της κοινωνικής εργασίας οι οποίες αναφέρουν ότι οι προβληματικοί πελάτες της κοινωνικής εργασίας προέρχονται από: "χαμηλού επιπέδου οικογένειες, αμόρφωτοι άνθρωποι οι οποίοι γνωρίζουν τη σκληρότητα, ακόμα και τη βαναυσότητα, κινούνται μεταξύ πείνας και απογοητεύσεως και αισθάνονται ξένοι προς τις αξίες της μεσαίας τάξεως και διαφορετικοί από το υπόλοιπον της κοινωνίας", και συνεχίζει "οι Κοινωνικοί Διευθυντές γνωρίζουν αυτές τις οικογένειες, αλλά είναι δύσκολο να τις αντιμετωπίσουν, διότι αυτές ακόμη αρνούνται να χρησιμοποιήσουν και τις υπάρχουσες κοινωνικές πηγές. Υφίσταται μεταξύ των δύο περιβαλλόντων". Όσο για τη "θεραπευτική" που συνίσταται πρόκειται για μια προσέγγιση της πνευματικής υγιεινής".

Σχολιάζοντας το πιο πάνω κείμενο ο Παπαδημητρίου αναφέρει πως γίνεται φανερός ο ρόλος που παίζει ο δανεισμός ορολογίας από την ιατρική και την ψυχιατρική και που είναι η επιβολή της ανάγκης του "ειδικού" και η μεταφορά από το κοινωνικό σε κάποιο αόριστο ψυχο - παθολογικό επίπεδο.

Δεν υπάρχει καμιά αναφορά στις πολιτικές - κοινωνικές αιτίες της αμορφωσιάς της φτώχειας (κοινωνικής και πολιτικής) της σκλη-

ρότητας και της βαναυσότητας, της πείνας και της απογοήτευσης. Το άγχος που προκαλεί η αντιμετώπιση της ανθρώπινης δυστυχίας σε συνδιασμό με την παντελή σχεδόν αδυναμία των κοινωνικών υπηρεσιών κάτω από παρόμοιες συνθήκες να επέμβουν δραστικά στην αντιμετώπιση της δυστυχίας αυτής που είναι συνέπεια της κοινωνικής δομής. Όπως αναφέρει ο Παπαδημητρίου 1983 "οδηγεί τον Κοινωνικό Λειτουργό σε στάση όπως αυτή που εκφράζουν τα λόγια μιας σπουδάστριάς"... από τις εμπειρίες που έχω αποκτήσει από την πρακτική μου νομίζω ότι ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού περιορίζεται στο να υποφέρει ή να διασκεδάζει με τα προβλήματα των άλλων και να λέει ότι προσφέρει θετικό έργο για να εξοικονομήσει τα χρήματα που του χρειάζονται να ζήσει. Φοβάμαι πως δεν κάνει τίποτα το διαφορετικό από ότι οι άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι παρά να εξιδανικεύει την καταπίεση απευθυνόμενος στο συναισθηματικό κόσμο του ατόμου".

Ενας από τους λόγους που εμποδίζουν τον Κοινωνικό Λειτουργό να εκτελέσει την κοινωνική του αποστολή, είναι βαριά κληρονομιά που δημιούργησε η εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας στην τριαντάχρονη περίπου παρουσία της στη χώρα μας. Θα χρειαστεί έντονη προσπάθεια για να απαλλαγούμε από τις πληγές αυτές και να γίνει ο Κοινωνικός Λειτουργός όχι "αλλοτριωμένος" από το κοινωνικό σύνολο άνθρωπος αλλά εκείνος που διατηρεί την προσωπικότητά του.

Βκτίμηση Κ.Ε.Ο. = Κ.Ε.Κ.

Η προοδευτική κοινωνική εργασία πρέπει να έχει σαν στόχο την χειραφέτηση του ατόμου και την εξάλειψη των κοινωνικών αιτιών της κοινωνικής διάκρισης. Γι αυτό η κοινωνική εργασία χειραφέτησης στρέφεται και προς το άτομο και προς την κοινωνία (Ζωγράφου 1989). Η κοινωνική εργασία πρέπει να αγωνίζεται για μια καλύτερη

κοινωνία, βάζοντας σαν γνώμονα την υλοποίηση των αρχών του συντάγματος ελευθερία, ισότητα, δικαιοσύνη και ίσες ευκαιρίες για όλους. Η κοινωνική εργασία με άτομα, πρέπει να αποτελεί το α΄ βήμα για μια κοινή αποκάλυψη και συνειδητοποίηση προβληματικών καταστάσεων. Ο ατομικισμός πρέπει να δώσει τη θέση του στην ομαδική συνείδηση.

Οι μέθοδοι της κοινωνικής εργασίας με ομάδες και με κοινότητα στην Ελλάδα σταματούν μόνο στον τομέα της εκπαίδευσης των Κοινωνικών Λειτουργών. Η επαγγελματική εφαρμογή της είναι ελάχιστη. Αυτό διαπιστώνεται και από την έρευνά μου. Κι όμως και οι τρεις μέθοδοι της κοινωνικής εργασίας είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες αφού τα άτομα είναι μέλη μικρών και μεγάλων ομάδων μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Το άτομο ως μέλος της ομάδας και της ευρύτερης κοινότητας όπου εφαρμόζονται οι αρχές της κοινωνικής εργασίας, αναπτύσσει την προσωπικότητά του, ανάμεσα από ικανοποιητικές ομαδικές διεργασίες.

Η διαφορά της κοινωνικής εργασίας με κοινότητα ως προς την Κ.Β.Α., είναι ότι στην Κ.Β.Κ., το ενδιαφέρον του Κοινωνικού Λειτουργού επικεντρώνεται στην αποστολή και στο στόχο και όχι στις ανάγκες του πελάτη. Η Κ.Β.Α. έχει σχέση με τις προσωπικές ανάγκες του πελάτη. Αν δούμε τις διαφορές σε σχέση με την Κ.Β.Ο., στην Κ.Β.Κ., ο Κοινωνικός Λειτουργός εργάζεται με ομάδες αλλά βασικός του στόχος είναι η επίλυση των προβλημάτων από την κοινότητα με δικά της μέσα. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού δεν είναι θεραπευτικός ούτε σκοπεύει να βοηθήσει τα άτομα να προσαρμοστούν μεμονωμένα στην κοινότητα, αλλά να αλλάξει τις συνθήκες στην κοινότητα (Ζωγράφου 1989). Η αλλαγή των ατόμων δε γίνεται με ατομική βοήθεια αλλά στη διαδικασία υλοποίησης της αποστολής ή του στόχου η οποία αποτελεί γενικά στόχο όλων των μετε-

χόντων. Στην Κ.Ε.Κ. δεν επιδιώκεται η αλλαγή της προσωπικότητας των μετεχόντων, αλλά της δομής της κοινότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Το θέμα της έρευνας έχει σχέση με τις συνθήκες άσκησης της κοινωνικής εργασίας από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις Κοινωνικές Υπηρεσίες μιας επαρχιακής πόλης (ΙΩΑΝΝΙΝΑ).

Τα βασικά ερωτήματα που διατυπώνονται μέσω του ερωτηματολογίου έχουν στόχο μεταξύ άλλων την διασάφηση της αντίληψης των επαγγελματιών Κοινωνικών Λειτουργών για το ρόλο τους και τη σχέση και τη συνεργασία τους με επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων το βαθμό ένταξής τους στο γραφειοκρατικό σύστημα των υπηρεσιών των οποίων εργάζονται το βαθμό άσκησης από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς των μεθόδων της κοινωνικής εργασίας το βαθμό ενημέρωσης και επιμόρφωσής τους. Η έρευνα είναι διερευνητική. Λεδομένης της απουσίας παρόμοιων ερευνητικών προσπαθειών αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια διερεύνησης των ανωτέρω που κύριο στόχο έχει να απαντήσει σε αρχικά ερωτηματικά και να οδηγήσει στη διαμόρφωση άλλων για παραπέρα έρευνα.

Διάσταση του θέματος.

Τα ερωτηματικά που περιγράφονται πιο πάνω συγκεκριμενοποιήθηκαν στις έξη (6) παράμετρους που ακολουθούν.

1. Βαθμίδα εκπαίδευσης και πλαίσιο εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών.

2. Εκτίμηση της συνεργασίας του Κοινωνικού Λειτουργού με συναδέλφους του και επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων.

3. Συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών σε επαγγελματικούς - Συνδικαλιστικούς φορείς καθώς και τυχόν επιμόρφωση και ενημέρωση για θέματα του επαγγέλματος.

4. Θέματα προέλευσης, προσέλευσης και συνεργασίας των πελατών των Κοινωνικών Υπηρεσιών.

5. Άσκηση από τον Κοινωνικό Λειτουργό κοινωνικής εργασίας με ομάδες.

6. Άσκηση από τον Κοινωνικό Λειτουργό κοινωνικής εργασίας με κοινότητα.

ΚΑΤΑΡΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ερευνόμενος πληθυσμός.

Ο ερευνόμενος πληθυσμός τον οποίο εξέτασα ήταν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί της πόλης των Ιωαννίνων που εργάζονται στις υπηρεσίες της πόλης. Απευθύνθηκα σε (15) Κοινωνικούς Λειτουργούς ανεξάρτητα από ηλικία και χρόνια υπηρεσίας.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που ερωτήθηκαν εργάζονται:

1. Στην Κοινωνική Πρόνοια.
2. Γενικό Νοσοκομείο.
3. Επιμελητές ανηλίκων.
4. Κ.Α.Π.Η.
5. Παιδόπολη.
6. Υ.Υ.Π.Κ.Α.
7. Β.Ο.Π. (Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας).

Δείγμα.

Το δείγμα της έρευνας συμπίπτει με τον ερευνόμενο πληθυσμό.

Απόφαση για την φύση των πληροφοριών.

Για το είδος των πληροφοριών που συγκέντρωσα βασίστηκα στους παραμέτρους που αναφέρονται πιο πάνω. Διατήρησα συγκεκριμένο πρόπο για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες πήρα τις πληροφορίες που με ενδιέφεραν. Δηλαδή επισκεπτόμουν την κάθε υπηρεσία που είχε Κοινωνικούς Λειτουργούς και αφού τους εξήγησα το σκοπό της

έρευνας υπέβαλα το ερωτηματολόγιο, επίσης είχα από μια μικρή προφορική ελεύθερη συνέντευξη.

Απόφαση για τον τρόπο συλλογής των πληροφοριών.

Για να συλλέξω τις πληροφορίες που χρειαζόμουν χρησιμοποίησα το ερωτηματολόγιο με συνέντευξη. Οι γνώσεις που απέκτησα από τα μαθήματα της κοινωνικής εργασίας και την κοινωνική έρευνα με βοήθησαν στην κατασκευή του ερωτηματολογίου το οποίο αποτελείται από κλειστές και κυρίως από προκατασκευασμένες ερωτήσεις οι οποίες παρουσιάζουν μεγαλύτερη επιλογή από τις κλειστές επιτρέποντας τη συλλογή πιο ολοκληρωμένων απαντήσεων ταυτόχρονα όμως ταξινομούνται ευκολότερα από τις απαντήσεις των ανοικτών ερωτήσεων (Φίλιας 1977).

Διάλεξα ερωτήσεις οι οποίες ήταν κατανοητές ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα και ήταν εύκολες στην απάντηση. Μετά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε μια μικρή ελεύθερη συνέντευξη με του επαγγελματίες Κοινωνικούς Δειτουργούς γύρω από τα θέματα που περιγράφονται στις εισαγωγικές διαστάσεις του θέματος.

Διοικητικά, κόστος, χρόνος.

Η έρευνα έγινε σε (15) Κοινωνικούς Δειτουργούς της πόλης των Ιωαννίνων.

Η διατύπωση του σκοπού η κατάρτιση σχεδίου και η μέθοδος συλλογής πληροφοριών διήρκεσε συνολικά πέντε (5) μήνες, για ένα μήνα ασχολήθηκα με την επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων. Χρησιμοποίησα 15 ερωτηματολόγια ένα για κάθε Κοινωνικό Δειτουργό.

Η πραγματοποίηση της έρευνας έγινε από εμένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Ερώτηση 1 : Άνδρας, γυναίκα

Πίνακας 1

ΦΥΛΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΕΝΩΝ	%
ΑΝΔΡΕΣ	1	6,6 %
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	14	93,4 %
ΣΥΝΟΛΟ	15	100 %

Από τους (15) που ερωτήθηκαν και που αποτελούν το (100%) των Κοινωνικών Διευθυντών οι (14) ήταν γυναίκες (93,4%) και (1) άνδρας (6,6%).

Ερώτηση 2 : Σχολή που αποφοιτήσατε.

Πίνακας 2

Τ.Ε.Ι.	4	26,6 %
Κ.Α.Τ.Ε	0	
Κ.Α.Τ.Ε.Ε.	2	13,3 %
Χ.Ε.Ν.	3	20 %
Ε.Π.Α.Α.	3	20 %
ΣΧΟΛΗ Κ.Ε. ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ	2	13,3 %
ΑΚΑΔΗΜΙΑ	1	6,6 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Από τους 15 (100%) που απάντησαν 4 (26,6%) αποφοίτησαν από τα Τ.Ε.Ι.

Από τα Κ.Α.Τ.Ε. δεν αποφοίτησε κανείς.

Από τα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. 2 (13,3%).

Από την σχολή Χ.Ε.Η. αποφοίτησαν 3 (20%)

Αποφοίτησαν από τη Σχολή Κοινωνικής Εργασίας Διακονισσών 2 (13,3%)

και από την Ακαδημ(α 1 (6,6%).

Ερώτηση 3 : Πότε αποφοιτήσατε από την Σχολή της Κοινωνικής Εργασίας;

Πίνακας 3

1960 - 1970	3	20 %
1971 - 1980	5	33,4 %
1981 - 1990	7	46,5 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Κατά την δεκαετία 1960 - 1970 αποφοίτησαν από της Σχολές Κοινωνικής Εργασίας 3 (20%).

Από το 1971 - 1980 5 (33,4%)

και κατά τη δεκαετία 1981 - 1990 7 (46,6%).

Ερώτηση 4 : Είστε κάτοχος άλλου πτυχίου και ποιού;

Πίνακας 4

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΤΥΧΙΟ	3	20 %
ΠΤΥΧΙΟ Κ.Ε.	12	80 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Από τους 15 Κοινωνικούς Λειτουργούς το 100% που αποφοίτησαν από την κοινωνική εργασία οι 3 (20%) είχαν δεύτερο πτυχίο ενώ οι 12 (80%) έχουν πτυχίο κοινωνικής εργασίας.

Ερώτηση 5 : Πόσο χρόνο εργάζεστε σ' αυτή την υπηρεσία;

Πίνακας 5

0 έως 11 μήνες	4	26,6 %
1 χρόνο έως 5 χρόνια	3	20 %
6 χρόνια έως 10 χρόνια	2	13,3 %
11 χρόνια έως 15 χρόνια	3	20 %
16 χρόνια έως 20 χρόνια	2	13,3 %
21 χρόνια και άνω	1	6,6 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Από τους 15 που ερωτήθηκαν 4 (26,6%) εργάστηκαν από 0 έως 11 μήνες. Από 1 έως 5 χρόνια εργάστηκαν 3 (20%). Από 6 έως 10 χρόνια 2 (13,3%). Επίσης από 11 έως 15 χρόνια εργάστηκαν 3 (20%). Από 16 έως 20 2 (13,3%) και από 21 και άνω μόνο 1 (6,6%).

Ερώτηση 6 : Έχετε εργαστεί σε άλλη υπηρεσία σαν επαγγελματίας
Διευθυντής και σε ποιά;

Πίνακας 6

Δαϊκή επιμόρφωση	1	6,6 %
Ε.Ο.Π.	2	13,3 %
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κατερίνης	1	6,6 %
Κ.Α.Π.Η. Ιωαννίνων	1	6,6 %
Δεν εργάστηκα σε άλλη υπηρεσία	10	66,8 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Παρατηρούμε πως σε άλλη υπηρεσία εργάστηκαν ως Κοινωνικοί
Διευθυντές:

Στην Δαϊκή επιμόρφωση 1 (6,6%).

Στον Ε.Ο.Π. 2 (13,3%).

Στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κατερίνης 1 (6,6%) και

στο Κ.Α.Π.Η. Ιωαννίνων 1 (6,6%).

Δεν εργάστηκαν σε άλλη υπηρεσία 10 (66,8%).

Ερώτηση 7 : Ποια είναι η επαγγελματική σας σχέση με την διοίκηση
της υπηρεσίας σας;

Πίνακας 7

Πολύ κακή	0	0 %
Κακή	1	6,6 %
Τυπική	2	13,3 %
Καλή	9	60 %
Πολύ καλή	3	20 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Η σχέση των Κοινωνικών Δειτουργών με την διοίκηση είναι κακή απάντηση 1 (6,6%), τυπική απάντησαν 2 (13,3%), καλή απάντησαν 9 (60%) και πολύ καλή 3 (20%).

Ερώτηση 8 : Ποιοί οι άμεσοι επαγγελματικοί συνεργάτες σας;

1. Ο Γιατρός.
2. Ο Ψυχίατρος.
3. Ο Ψυχολόγος.
4. Ο Δικηγόρος.
5. Ο Κοινωνιολόγος.

Άλλες ειδικότητες αναφέρατε συγκεκριμένα:

- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

Πίνακας 8Α

Γιατρός	8	53 %
Ψυχίατρος	4	26,6 %
Ψυχολόγος	9	60 %
Δικηγόρος	2	13,3 %
Κοινωνιολόγος	1	6,6 %
Δικαστής ανηλίκων	1	6,6 %
Φυσιοθεραπευτής	2	13,3 %
Εργοθεραπευτής	3	20 %
Διοικητικός υπάλληλος	1	6,6 %
Νοσοκόμες	2	13,3 %
Ν. Ε. Λ. Ε.	1	6,6 %

8B Εκτιμήσατε το επίπεδο συνεργασίας μαζί τους.

Πίνακας 8B

ΒΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ		%	ΚΑΛΟ	%	ΜΕΤΡΙΟ	%	ΚΑΚΟ
Γιατρός	8	53%	8	53%			
Ψυχίατρος	4	26,6%	3	20%	1	6,6%	
Ψυχολόγος	9	60%	8	53,4%	1	6,6%	
Δικηγόρος	2	13,3%	2	13,3%			
Κοινωνιολόγος	1	6,6%	1	6,6%			
Δικαστής ανηλίκων	1	6,6%	1	6,6%			
Φυσιοθεραπευτής	2	13,3%	2	13,3%			
Εργοθεραπευτής	3	20%	2	13,3%	1	6,6%	
Διοικητικός υπάλληλος	1	6,6%	1	6,6%			
Νοσοκόμες	2	13,3%	2	13,3%			
Ν.Ε.Α.Ε.	1	6,6%	1	6,6%			

Παρατηρούμε πως 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί 53% εκτιμούν σαν καλό το επίπεδο συνεργασίας με τους γιατρούς, με τον Ψυχίατρο 4 (26,6%) με επίπεδο συνεργασίας καλό 3 (20%) μέτριο 1 (6,6%). Με το Ψυχολόγο 9 (60%), καλό 8 (53,4%), μέτρια 1 (6,6%). Με Δικηγόρο συνεργάζονται 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (13,3%) με εκτίμηση του επιπέδου συνεργασίας καλό 2 (13,3%). Ο Κοινωνιολόγος 1 (6,6%) καλό 1 (6,6%). Επίσης ο Δικαστής Ανηλίκων 1 (6,6%) καλό 1 (6,6%). Ο Φυσιοθεραπευτής συνεργάστηκαν 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (13,3%) καλό 2 (13,3%). Με τον Εργοθεραπευτή 3 (20%) καλό 2 (13,3%), μέτριο 1 (6,6%). Με διοικητικούς υπαλλήλους 1 (6,6%) καλό 1 (6,6%). Με Νοσοκόμες 2 (13,3%) καλό 2 (13,3%) και με την Ν.Ε.Α.Ε. 1 (6,6%) καλό 1 (6,6%).

Ερώτηση 9 : Ποιος είναι ο φορέας (υπουργείο κ.λ.π.) που έχει την εποπτεία του πλαισίου που εργάζεστε;

Πίνακας 9

Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας	7	46,6 %
Υπουργείο Δικαιοσύνης	2	13,3 %
Υ.Υ.Π.Κ.Α.	1	6,6 %
Ε.Ο.Π.	4	26,6 %
Δήμος Ιωαννίνων	1	6,6 %
Σ Υ Μ Ο Λ Ο Η	15	100 %

Από τους 15 που ερωτήθηκαν και που αποτελούν το 100% των Κοινωνικών Διευθυντών οι 7 έχουν φορέα το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (46,6%), Το Υπουργείο Δικαιοσύνης 2 (13,3%), το Υ.Υ.Π.Κ.Α. 1 (6,6%), τον Ε.Ο.Π. 4 (26,6%) και τον Δήμο Ιωαννίνων 1 (6,6%).

Ερώτηση 10 : Ποιά είναι η επαγγελματική σας σχέση με τους συναδέλφους Κοινωνικούς Διευθυντές στην Υπηρεσία σας;

Πίνακας 10

Πολύ καλή	7	46,6 %
Καλή	4	26,6 %
Τυπική	0	0 %
Κακή	0	0 %
Πολύ κακή	0	0 %
Δεν υπάρχουν άλλοι Κ.Δ.	4	26,6 %
	15	100 %

Από τους 15 Κοινωνικούς Διευθυντές που ερωτήθηκαν για την

επαγγελματική τους σχέση με τους συναδέλφους Κοινωνικούς Δειτουργούς οι 7 (46,6%) έχουν πολύ καλή σχέση και οι 4 (26,6%) έχουν καλή σχέση. Οι 4 (26,6%) δεν έχουν στον χώρο τους που εργάζονται συναδέλφους Κοινωνικούς Δειτουργούς.

Ερώτηση 11 : Ποιός είναι άμεσα διοικητικός Προϊστάμενός σας.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ - ΒΑΘΜΟΣ

Πίνακας 11

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	ΒΑΘΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
Δικαστής Ανηλίκων	1	6,6%	A	4	26,6%
Νομικός	1	6,6%	Πρωτοδικής	1	6,6%
Δ/ντής Τράπεζας	1	6,6%	Προϊστάμενος Δ/ντής Δ.Ε.	1	6,6%
Διοικητικός Δ/ντής	1	6,6%	B	2	13,3%
Δ/ντής Νοσοκομείου	1	6,6%	Προϊστάμενος τμήματος	4	26,6%
Δ/κός Υπάλληλος	5	33,3%	Αντιδήμαρχος	2	13,3%
Κοινωνικός Δειτουργός	3	20%	Δ/ντής Νοσο- κομείου	1	6,6%
Αντιδήμαρχος	2	13,3%			

Οι ειδικότητες που είναι προϊστάμενοι των Κοινωνικών Δειτουργών και ο βαθμός τους είναι:

Ο Δικαστής Ανηλίκων είναι προϊστάμενος σε 1 (6,6%) Κοινωνικών Δειτουργών. Επίσης από 1 (6,6%) είναι ο Νομικός, ο Δ/ντής Τράπεζας, Διοικητικός Διευθυντής, ο Δ/ντής Νοσοκομείου. Ο Διοικητικός υπάλληλος είναι προϊστάμενος σε 5 (33,3%) Κοινωνικών Δειτουργών. Επίσης με την ειδικότητα του Κοινωνικού Δειτουργού 3 (20%) και ο Αντιδήμαρχος 2 (13,3%).

Ο βαθμός είναι A 4 (26,6%), Πρωτοδικής 1 (6,6%), Προϊστάμενος Δ/ντής Δυτικής Ελλάδος 1 (6,6%). Βαθμός B 2 (13,3%), Προϊ-

στάμενος τμήματος 4 (26,6%), Αντιδήμαρχος 2 (13,3%). Δ/ντής Νοσοκομείου 1 (6,6%).

Ερώτηση 12 : Πιστεύεται πως ο Διοικητικός σας προϊστάμενος είναι γνώστης του αντικειμένου της εργασίας του Κοινωνικού Λειτουργού και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός στην άσκηση του επαγγέλματός του;   ΝΑΙ ____   ΟΧΙ ____

Πίνακας 12

ΝΑΙ	6	40%
ΟΧΙ	9	60%
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100%

Από τους 15 (100%) Κοινωνικούς Λειτουργούς που ερωτήθηκαν απάντησαν ότι προϊστάμενος είναι γνώστης των προβλημάτων του Κοινωνικού Λειτουργού. Απάντησαν ΝΑΙ 6 (40%) και ΟΧΙ 9 (60%).

Ερώτηση 13 : Εκτιμήστε το επίπεδο συνεργασίας μαζί τους

- α) Πολύ καλή
- β) Καλή
- γ) Τυπική
- δ) Κακή
- ε) Πολύ κακή

Πίνακας 13

Πολύ καλή	1	6,6 %
Καλή	11	73,3 %
Τυπική	2	13,3 %
Κακή	0	0 %
Πολύ κακή	1	6,6 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Το επίπεδο συνεργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών με τους προϊσταμένους του έχει ως εξής: Πολύ καλή 1 (6,6%), καλή 11 (73,3%) και πολύ κακή 1 (6,6%).

Ερώτηση 14 : Ο έλεγχος που ασκείται από τον προϊστάμενο είναι:

- α) ΤΥΠΙΚΟΣ (ωράριο προσέλευσης κ.λ.π.).
- β) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΣ (έλεγχος συγκεκριμένων περιπτώσεων).
- γ) Δεν ασκείται κανένας έλεγχος.

Πίνακας 14

ΤΥΠΙΚΟΣ	7	46,6 %
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΣ	7	46,6 %
ΔΕΝ ΔΙΣΚΡΙΒΕΤΑΙ ΚΑΝΕΝΑΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	1	6,6 %
Σ Υ Ν Ο Λ Ο Ν	15	100 %

Όσον αφορά τον έλεγχο που ασκείται από τον προϊστάμενο στο έργο του Κοινωνικού Λειτουργού απάντησαν ΤΥΠΙΚΟΣ 7 (46,6%), ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΣ 7 (46,6%) και δεν ασκείται κανένας έλεγχος απάντησε 1 (6,6%).

Ερώτηση 15 : Η συνεργασία σας με τις άλλες ειδικότητες επιστημόνων (Ψυχίατροι, Γιατροί, Κοινωνιολόγοι, Δικηγόροι κ.λ.π.):

α) Κατοχυρώνεται από το επαγγελματικό καθήκοντολόγιο (πλαίσιο) (τακτικές συναντήσεις κάθε εβδομάδα μήνα με πρακτικά κ.λ.π.); **ΝΑΙ** ___ **ΟΧΙ** ___

β) Αφήνεται ελεύθερα στην δική σας πρωτοβουλία καθώς και στην πρωτοβουλία των συνεργατών σας;

ΝΑΙ ___ **ΟΧΙ** ___

Πίνακας 15

Α	ΝΑΙ	2	13,3 %
	ΟΧΙ	7	46,6 %
Β	ΝΑΙ	13	86,6 %
	ΟΧΙ	0	0 %

Στην (α) ερώτηση αν κατοχυρώνεται από το επαγγελματικό καθήκοντολόγιο απάντησαν **ΝΑΙ** 2 (13,3%) και **ΟΧΙ** 7 (46,6%).

Στην (β) ερώτηση αν αφήνεται στη δική σας πρωτοβουλία ή των συνεργατών σας απάντησαν **ΝΑΙ** 13 (86,6%) και **ΟΧΙ** 0.

Ερώτηση 16 : Αν η συνεργασία με άλλους Κοινωνικούς Λειτουργούς στην υπηρεσία σας:

α) Κατοχυρώνεται από το επαγγελματικό πλαίσιο.

β) Αφήνεται ελεύθερα στην δική σας πρωτοβουλία ή

στην πρωτοβουλία των συνεργατών σας.

Πίνακας 16

Κατοχυρώνεται	6	40 %
Αφήνεται ελεύθερα	11	73 %

Κατοχυρώνεται από το επαγγελματικό πλαίσιο απάντησαν 6 (40%) και πως αφήνεται στη δική του πρωτοβουλία απάντησαν 11 (73%).

Ερώτηση 17 : Εργάζονται άλλοι Κοινωνικοί Λειτουργοί στην υπηρεσία σας;   ΝΑΙ ___   ΟΧΙ ___

Πίνακας 17

ΝΑΙ	10	66,6 %
ΟΧΙ	5	33,3 %
ΣΥΝΟΛΟ	15	100 %

Από τους 15 που ερωτήθηκαν και αποτελούν το 100% των Κοινωνικών Λειτουργών οι 10 απάντησαν ΝΑΙ (66,6%) και οι 5 ΟΧΙ (33,3%).

Ερώτηση 18 : Εάν ΝΑΙ πόσοι;

Πίνακας 18

Εργάζεται ένας	7	46,6 %
Εργάζονται δύο	3	20 %

Στην παραπάνω ερώτηση 7 (ποσοστό 46,60%) απάντησαν πως εργάζεται άλλος ένας στην υπηρεσία τους και 3 (ποσοστό 20%) απάντη-

σαν πως εργάζονται άλλοι θύο στην υπηρεσία τους.

Ερώτηση 19 : Ο αριθμός, κατά τη γνώμη σας, των Κοινωνικών Δει-
τουργών είναι επαρκής στην υπηρεσία σας;

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

Πίνακας 19

ΝΑΙ	2	13,3 %
ΟΧΙ	13	86,6 %
ΣΥΝΟΛΟ	15	100 %

Από τους 15 που ερωτήθηκαν και αποτελούν το 100% των Κοινωνι-
κών Δειτουργών, 2 (ποσοστό 13,3%) απάντησαν ΝΑΙ και 13 (ποσοστό
86,6%) απάντησαν ΟΧΙ.

Ερώτηση 20 : Προβλέπεται μεγαλύτερος αριθμός Κοινωνικών Δει-
τουργών από τον ήδη υπάρχοντα; ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

Πίνακας 20

ΝΑΙ	6	40 %
ΟΧΙ	9	60 %
ΣΥΝΟΛΟ	15	100 %

Από του 15 που ερωτήθηκαν και αποτελούν το 100% των Κοινο-
νικών Δειτουργών 6 απάντησαν ΝΑΙ (ποσοστό 40%) και 9 απάντησαν
ΟΧΙ (ποσοστό 60%).

Ερώτηση 21 : Είσαστε μέλος του Σ.Κ.Α.Ε. ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

Πίνακας 21

ΝΑΙ	5	33,3 %
ΟΧΙ	10	66,6 %
ΣΥΝΟΛΟ	15	100 %

Από τους 15 που ερωτήθηκαν και που αποτελούν το 100% των Κοινωνικών Λειτουργών οι 5 (ποσοστό 33,3%) απάντησαν ΝΑΙ και οι 10 (ποσοστό 66,6%) απάντησαν ΟΧΙ.

Ερώτηση 22 : Ποιά κατά τη γνώμη σας η συμβολή του Σ.Κ.Α.Ε. στην αναβάθμιση της από εσάς άσκησης της κοινωνικής εργασίας;

- α) Έχει συνεισφέρει πολύ
- β) Έχει συνεισφέρει λίγο
- γ) Δεν έχει συνεισφέρει καθόλου

Πίνακας 22

Έχει συνεισφέρει πολύ	3	20 %
Έχει συνεισφέρει λίγο	8	53,3 %
Δεν έχει συνεισφέρει καθόλου	4	26,6 %

Κατά τη γνώμη των Κοινωνικών Λειτουργών που ρωτήθηκαν, 3 (ποσοστό 20%) πιστεύουν ότι ο Σ.Κ.Α.Ε. έχει συνεισφέρει πολύ στην αναβάθμιση του έργου που οι ίδιοι παράγουν, 8 (ποσοστό 53,3%) πιστεύουν ότι έχει συνεισφέρει λίγο και 4 (ποσοστό 26,6%) πιστεύουν ότι δεν έχει συνεισφέρει καθόλου.

Ερώτηση 23 : Έχετε πάρει μέρος σε δραστηριότητες που οργανώνει ο Σ.Κ.Α.Ε. (συνέδρια κ.λ.π.) τα τελευταία δύο χρόνια και σε ποιές πήρατε μέρος;

Πίνακας 23

4 ^ο Συνέδριο 1989	3	20 %
Κ.Ε. Νοσοκομειακό πλαίσιο	1	6,6 %
Σεμινάριο Κ.Α.Ε.Ο.Π.	2	13,3 %
Όχι δεν πήρα	11	73 %

Από του Κοινωνικούς Λειτουργούς που ρωτήθηκαν οι 3 (20%) απάντησαν πως παρακολούθησαν το 4^ο Συνέδριο το 1989, 1 απάντησε πως παρακολούθησε κοινωνική εργασία σε νοσοκομειακό πλαίσιο, 2 πως παρακολούθησαν σεμινάριο Κοινωνικών Λειτουργών του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας και 11 πως δεν πήραν μέρος σε καμιά δραστηριότητα.

Ερώτηση 24 : Είστε συνδρομητής σε περιοδικά κοινωνικής εργασίας και αναφερθείτε σε ποιά.

Πίνακας 24

ΕΚΛΟΓΗ	9	60 %
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	5	33,3 %
ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ	6	40 %

Στην παραπάνω ερώτηση, 9 (ποσοστό 60%) απάντησαν πως είναι συνδρομητές στο περιοδικό "ΕΚΛΟΓΗ", 5 (ποσοστό 33,3%) πως είναι συνδρομητές στο περιοδικό "ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ" και 6 (ποσοστό 40%) πως δεν είναι συνδρομητές σε κανένα περιοδικό.

Ερώτηση 25 : Τον τελευταίο χρόνο πόσα καινούργια βιβλία διαβάσα-
τε που βοηθούν την ανάπτυξη της κοινωνικής εργασίας
και ποιά;

- α) Δεν διάβασα κανένα
- β) Ένα (1) ΤΙΤΛΟΣ
- γ) Δύο (2) ΤΙΤΛΟΣ
- δ) Τρία (3) και άνω ΤΙΤΛΟΙ

Πίνακας 25

Δεν διάβασα κανένα	9	60 %
Ένα (1)	1	6,6 %
Δύο (2)	2	13,3 %
Τρία (3) και άνω	3	20 %
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	15	100 %

Από τους 15 Κοινωνικούς Δειτουργούς που ερωτήθηκαν (ποσοστό 100%), οι 9 (ποσοστό 60%) απάντησαν πως δεν διάβασαν κανένα βιβλίο τον τελευταίο χρόνο, 1 απάντησε πως διάβασε 1 (ποσοστό 6,6%), 2 Κοινωνικοί Δειτουργοί διάβασαν 2 βιβλία, και 3 διάβασαν από τρία και άνω.

Ερώτηση 26 : Από ποιές κοινωνικές ομάδες προέρχονται οι πελάτες στην υπηρεσία σας;

- α) Αγροτική - Εργατική
- β) Δημόσιοι υπάλληλοι ή επιχειρήσεων
- γ) Ελεύθεροι επαγγελματίες - επιστήμονες

Πίνακας 26

Αγροτική - Εργατική	15	100 %
Δημόσιοι υπάλληλοι ή επιχειρήσεων	11	73 %
Ελεύθεροι επαγγελματίες - επιστήμονες	11	73 %

Στην παραπάνω ερώτηση, 15 (ποσοστό 100%) απάντησαν ότι οι πελάτες τους προέρχονται από την Αγροτική - Εργατική τάξη, 11 (ποσοστό 73%) απάντησαν ότι οι πελάτες τους ανήκουν στην ομάδα των Δημοσίων υπαλλήλων ή επιχειρήσεων και τέλος 11 (ποσοστό 73%) δήλωσαν ότι οι πελάτες τους είναι ελεύθεροι επαγγελματίες - επιστήμονες.

Ερώτηση 27 : Από ποια από τις παρακάτω κοινωνικές ομάδες προέρχεται η πλειοψηφία των πελατών σας (απαντήστε μόνο σε μία κατηγορία, αυτήν από την οποία κρίνεται ότι ανήκει το μεγαλύτερο ποσοστό των πελατών.

- α) Αγροτική - Εργατική
- β) Δημόσιοι υπάλληλοι ή επιχειρήσεων
- γ) Ελεύθεροι επαγγελματίες, επιστήμονες
- δ) Δεν υπάρχει διαφορά ποσοστών ως προς τις ομάδες κοινωνικής προέλευσης.

Πίνακας 27

Αγροτική - Εργατική	11	73 %
Δημόσιοι υπάλληλοι ή επιχειρήσεων	1	6,6 %
Ελεύθεροι επαγγελματίες - επιστήμονες	1	6,6 %
Δεν υπάρχει διαφορά ποσοστών ως προς τις ομάδες κοινωνικής προέλευσης.		

Στην παραπάνω ερώτηση, 11 Κοινωνικοί Λειτουργοί (73%) απάντησαν πως η πλειοψηφία των πελατών τους προέρχεται από την Αγροτική - Εργατική τάξη, ένας (ποσοστό 6,6%) απάντησε πως οι περισσότεροι προέρχονται από την τάξη των δημοσίων υπαλλήλων ή από το χώρο των επιχειρήσεων, ένας (ποσοστό 6,6%) πως η πλειοψηφία των δικών του πελατών ανήκει στο χώρο των ελεύθερων επαγγελματιών και επιστημόνων και 2 (ποσοστό 13,3%) διαπίστωσαν πως δεν υπάρχει διαφορά ποσοστών ως προς τις ομάδες κοινωνικής προέλευσης.

Ερώτηση 28 : Αξιολογήσατε την ενημέρωση των πελατών, που για πρώτη φορά έρχονται στην υπηρεσία σας για το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού.

- α) Ανύπαρκτη
- β) Ελάχιστη
- γ) Μέτρια
- δ) Καλή

Πίνακας 28

Ανύπαρκτη	0	-
Ελάχιστη	7	46,6 %
Μέτρια	4	26,6 %
Καλή	4	26,6 %
ΣΥΝΟΛΟ	15	100 %

Από τους 15 Κοινωνικούς Λειτουργούς που ρωτήθηκαν (ποσοστό 100%) κανένας δεν αξιολογεί την ενημέρωση των πελατών του που για πρώτη φορά έρχονται στην υπηρεσία τους, για το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού ως ανύπαρκτη, 7 (ποσοστό 46,6%) θεωρούν πως η

ενημέρωση των πελατών του είναι ελάχιστη, 4 (ποσοστό 26,6%) την αξιολογούν ως μέτρια και 4 (ποσοστό 26,6%) ως καλή.

Ερώτηση 29 : Οι πελάτες έρχονται σε επαφή μαζί σας:

- 1) Με δική σας πρωτοβουλία
- 2) Με την παρότρυνση κάποιου άλλου Κοινωνικού Δει-
τουργού.
- 3) Παραπέμπονται από διοικητικό υπάλληλο
- 4) Από άλλες ειδικότητες επιστημόνων
- 5) Από οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον
- 6) Από άλλους, καθορίστε ποιούς
(αριθμήσατε από το 1 έως 6 ανάλογα με τη συχνό-
τητα των περιπτώσεων) το 1 για τη μεγαλύτερη
συχνότητα.

1) Με δική τους πρωτοβουλία : 4, ποσοστό 26,6%.

3) Παραπέμπονται από διοικητικό υπάλληλο : 4, ποσοστό 26,6%.

4) Από άλλες ειδικότητες επιστημόνων : 4, 26,6%.

Ερώτηση 30 : Πως εκτιμάτε τα αποτελέσματα της συμβολής σας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του πελάτη:

- 1) Θετικά στις περισσότερες των περιπτώσεων
- 2) Θετικά σε αρκετές από τις περιπτώσεις
- 3) Θετικά σε λίγες από τις περιπτώσεις
- 4) Ελάχιστη ή καθόλου θετική προσφορά

Πίνακας 30

θετικά στις περισσότερες των περιπτώσεων	1	6,6 %
θετικά σε αρκετές από τις περιπτώσεις	12	80 %
θετικά σε λίγες από τις περιπτώσεις	2	13,3 %
Ελάχιστη ή καθόλου θετική προσφορά	0	0 %
Σ Υ Ν Ο Λ Ο Η	15	100 %

Η εκτίμηση στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του πελάτη είναι θετικά στις περισσότερες φορές 1 (6,6%), θετικά σε αρκετές περιπτώσεις 12 (80%), θετικά σε λίγες περιπτώσεις απάντησαν 2 (ποσοστό 13,3%) και ελάχιστη ή καθόλου δεν απάντησε κανείς 0%.

Ερώτηση 31 : Η υπηρεσία στην οποία εργάζεστε δημιουργεί τις προϋποθέσεις που κατά τη γνώμη σας γίνεται δυνατή η θετική συμβολή σας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του πελάτη:

- 1) Σε ικανοποιητικό βαθμό
- 2) Υπάρχουν αρκετά περιθώρια βελτίωσης
- 3) Οι προϋποθέσεις που προσφέρει η υπηρεσία είναι υποτυπώδες (ελάχιστα ικανοποιητικές).

Πίνακας 31

Σε ικανοποιητικό βαθμό	2	13,3 %
Υπάρχουν αρκετά περιθώρια βελτίωσης	7	46,6 %
Οι προϋποθέσεις είναι υποτυπώδες	9	60 %

Από του ερωτηθέντες Κοινωνικούς Λειτουργούς απάντησαν:

- Σε ικανοποιητικό βαθμό 2 (ποσοστό 13,3%).

- Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης 7 (ποσοστό 46,6%).
- Οι προϋποθέσεις που προσφέρει η υπηρεσία είναι υποτυπώ-
δες 9 (ποσοστό 60%).

Ερώτηση 32 : Δουλεύεται ή δουλέψατε στο παρελθόν με ομάδες;

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

Πίνακας 32

ΝΑΙ	11	73 %
ΟΧΙ	4	26,6 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Σ'αυτή την ερώτηση απάντησαν πως δούδεψαν με ομάδες 11 (πο-
σοστό 73%), ενώ πως δεν δούλεψαν με ομάδες 4 (ποσοστό 26,6%).

Ερώτηση 33 : Εάν ΝΑΙ:

- 1) Συχνά
- 2) Λίγες φορές
- 3) Σπάνια

Πίνακας 33

Συχνά	5	33,3 %
Λίγες φορές	6	40 %
Σπάνια	0	0 %

Εχουν δουλέψει με ομάδες συχνά 5 (ποσοστό 33,3%), λίγες φορές
6 (ποσοστό 40%) και σπάνια 0 (ποσοστό 0%).

Ερώτηση 34 : Εάν δεν δουλεύετε με ομάδες ή σπάνια δουλεύεται με ομάδες ποιός είναι ο λόγος;

- 1) Η κοινωνική εργασία με ομάδες κατά τη γνώμη σας δεν προσφέρει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των πελατών της υπηρεσίας μου.
- 2) Η διοικητική οργανωτική δομή της υπηρεσίας μου δεν μου επιτρέπει την άσκηση της κοινωνικής εργασίας με ομάδες.
- 3) Τα μέσα που προσφέρει η υπηρεσία μου δεν ευνοούν την εξάσκηση της Κ.Ε.Ο.
- 4) Οι επαγγελματικές μου γνώσεις δεν είναι αρκετές για την δημιουργία των ομάδων.
- 5) Άλλος λόγος (αναφέρατε συγκεκριμένα ποιός).

Πίνακας 34

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ		
1	0	0 %
2	6	40 %
3	1	6,6 %
4	0	0 %
5	3	20 %

- Δεν έχουν δουλέψει με ομάδες γιατί δεν προσφέρει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των πελατών της υπηρεσίας μου 0.

- Δεν προσφέρει η διοικητική οργανωτική δομή της υπηρεσίας μου στην άσκηση της Κ.Ε.Ο. 6 (ποσοστό 40%).

- Δεν ευνοούν τα μέσα της υπηρεσίας μου στην άσκηση της Κ.Ε.Ο. 1 (ποσοστό 6,6%).

- Για άλλους λόγους συγκεκριμένους που δεν ασχολούνται με την

Κ.Ε.Ο. στην υπηρεσία τους 3 (ποσοστό 20%).

Ερώτηση 35 : Συμμετέχετε τώρα ή συμμετείχατε στο παρελθόν σε ομάδες αυτοβοήθειας. ΝΑΙ ___ ΟΧΙ ___

Πίνακας 35

ΝΑΙ	0	0 %
ΟΧΙ	15	100 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Στις ομάδες κοινωνικής βοήθειας από 15 Κοινωνικούς Λειτουργούς 100% απάντησαν πως πήραν μέρος και οι 15 (ποσοστό 100%).

Ερώτηση 36 : Σ' αυτή την ερώτηση δεν απάντησε κανείς διότι δεν έχουν πάρει μέρος σε ομάδες αυτοβοήθειας.

Ερώτηση 37 : Εάν ΝΑΙ:

- α) Σαν μέλος
- β) Ιδρυτικό μέλος

Δεν απάντησε κανείς και σ' αυτήν την ερώτηση.

Ερώτηση 38--: Δουλεύεται ή δουλέψατε στο παρελθόν με κοινότητα (Κ.Ε.Κ.) ΝΑΙ ___ ΟΧΙ ___

ΝΑΙ	7	46,6 %
ΟΧΙ	8	53,4 %

Έχουν εργαστεί με κοινότητα (Κ.Ε.Κ.) 7 (ποσοστό 46,6%) ενώ δεν έχουν εργαστεί 8 (ποσοστό 53,4%).

Ερώτηση 39 : Εάν ΝΑΙ:

- α) Συχνά
- β) Λίγες φορές
- γ) Σπάνια

Πίνακας 39

Συχνά	4	26,6 %
Λίγες φορές	3	20 %
Σπάνια	0	0 %

Έχουν εργαστεί με κοινότητες Κ.Ε.Κ. από τα 15 άτομα, συχνά 4 (ποσοστό 26,6%), λίγες φορές 3 (ποσοστό 20%) και σπάνια 0.

Ερώτηση 40 : Εάν δεν δουλεύετε σε κοινότητα ή σπάνια δουλέψατε σε κοινότητα ποιός ο λόγος.

- 1) Η Κ.Ε.Κ. κατά τη γνώμη μου δεν προσφέρει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των πελατών της υπηρεσίας μου.
- 2) Η διοικητική οργανωτική δομή της υπηρεσίας μου δεν μου επιτρέπει την άσκηση της Κ.Ε.Κ.
- 3) Τα μέσα που προσφέρει η υπηρεσία μου δεν ευνοούν την εξάσκηση της Κ.Ε.Κ.
- 4) Οι επαγγελματικές μου γνώσεις δεν είναι αρκετές για την δημιουργία ομάδων.
- 5) Άλλος λόγος (αναφέρατε ποιόν).

Πίνακας 40

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ		
1	1	6,6 %
2	8	53,3 %
3	0	0 %
4	0	0 %
5	1	6,6 %

Δεν έχουν εργαστεί σε κοινότητα διότι δεν προσφέρει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των προβλημάτων της υπηρεσίας μου απάντησε 1 (ποσοστό 6,6%).

Η διοικητική οργανωτική δομή της υπηρεσίας μου δεν επιτρέπει την άσκηση της Κ.Ε.Κ. απάντησαν 8 (ποσοστό 53,3%).

Για άλλους λόγους συγκεκριμένους που δεν ασχολούνται με την Κ.Ε.Κ. στην υπηρεσία τους 1 (ποσοστό 6,6%).

Ερώτηση 41 : Έχετε λάβει μέρος σε κινητοποιήσεις λαϊκής πρωτοβουλίας (τοπικής μορφής ή όχι).

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

Πίνακας 41

ΝΑΙ	1	6,6 %
ΟΧΙ	14	93,3 %
ΣΥΝΟΛΟΝ	15	100 %

Σε κινητοποιήσεις λαϊκής πρωτοβουλίας πήραν μέρος και απάντησαν ΝΑΙ 1 (ποσοστό 6,6%) ενώ ΟΧΙ 14 (ποσοστό 93,3%)

Ερώτηση 42 : Εάν ΝΑΙ αναφέρατε ποιές:

α) Γυναικειου συλλόγου Ο.Γ.Ε. 1 (ποσοστό 6,6%).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Συμπεράσματα.

Η έρευνα έγινε στην πόλη των Ιωαννίνων και αφορούσε τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται εκεί σε διάφορες υπηρεσίες της πόλης, και είχε στόχο μέσω της μελέτης να διερευνήσει τις συνθήκες εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών σε ότι αφορά θέματα ενημέρωσης επιμόρφωσής τους, συνεργασίας με συναδέλφους και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων. Επίσης ερευνά τη συμμετοχή τους στους επαγγελματικούς και συνδικαλιστικούς φορείς. Την άσκηση από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς της μεθόδου της κοινωνικής εργασίας όπως κοινωνική εργασία με άτομα - με ομάδες - και με κοινότητα κ.λ.π. να δώσει μια εικόνα των συνθηκών μέσα στις οποίες ασκείται η κοινωνική εργασία σε μια επαρχιακή πόλη γεγονός που δίνει τη δυνατότητα σε παραπέρα εκτίμησης και αξιολόγησης της συμβολής της κοινωνικής εργασίας στην ευημερία του ατόμου του συνόλου.

Αναλύοντας τα στοιχεία της έρευνάς μου διαπιστώνουμε ότι στο επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας υπερτερούν (ποσοστό 93,4%) οι γυναίκες (πίνακας 1).

Όσον αφορά τη σχολή που αποφοίτησαν, ένα μεγάλο ποσοστό προέρχεται από τις ιδιωτικές σχολές που λειτούργησαν παλαιότερα στην Αθήνα, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό (1 Κοινωνικός Λειτουργός) ασκεί καθήκοντα Κοινωνικού Λειτουργού χωρίς να έχει τελειώσει ανάλογη σχολή κοινωνικής εργασίας αλλά την Παιδαγωγική Ακαδημία. Σημαντικό είναι επίσης πως δεν υπάρχει Κοινωνικός Λειτουργός που να έχει παρακολουθήσει μεταπτυχιακή εκπαίδευση, ενώ ένα μικρό ποσοστό (3 άτομα) μετά την αποφοίτησή τους από τη σχολή κοινωνικής εργασίας πήραν οι δύο πτυχίο Παντείου και μία πτυχίο Ψυχολο-

γίας.

Ο χρόνος προϋπηρεσίας των Κοινωνικών Δειτουργγών του δείγματός μου κυμαίνεται από 1 έως 10 χρόνια υπηρεσίας (9 Κοινωνικοί Δειτουργγοί) και από 10 και άνω (6 Κοινωνικοί Δειτουργγοί). Ένα μικρό ποσοστό έχει εργαστεί και σε άλλη υπηρεσία απ'αυτή που εργάζεται σήμερα.

Εκτιμώντας τις επαγγελματικές σχέσεις των Κοινωνικών Δειτουργγών με συναδέλφους επαγγελματίες Κοινωνικούς Δειτουργγούς όσο και με τη διεύθυνση (προϊσταμένους κ.λ.π.) και άλλους επαγγελματίες συνεργάτες που εργάζονται στο ίδιο πλαίσιο, στο οποίο υπερέχουν αισθητά τα επαγγέλματα υγείας διαπιστώνουμε πως η συνύπαρξή τους δεν σημαίνει και την μεθοδική ανάπτυξη διεπιστημονικής συνεργασίας που τους χαρακτηρίζει είναι πως η διοίκηση των υπηρεσιών δεν ασκεί κανένα ουσιαστικό έλεγχο στους Κοινωνικούς Δειτουργγούς. Πρέπει να τονίσω πως στις περισσότερες υπηρεσίες (ποσοστό 80%) διοικητικός προϊστάμενος των Κοινωνικών Δειτουργγών είναι υπάλληλος άλλων ειδικοτήτων που δεν έχουν καμιά σχέση ή γνώση του αντικειμένου της κοινωνικής εργασίας. Τέτοιοι είναι : Διευθυντής τραπεζής, Δικηγόρος, Διοικητικός υπάλληλος, Δικαστής ανηλίκων κ.λ.π. Εδώ φαίνεται και η σχέση που δημιουργείται μεταξύ Κοινωνικών Δειτουργγών και του διοικητικού προϊσταμένου. Επίσης από μια μικρή ελεύθερη συνέντευξη που είχα με τους επαγγελματίες Κοινωνικούς Δειτουργγούς μετά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διαπιστώνεται ότι η διοίκηση αγνοεί παντελώς το αντικείμενο της κοινωνικής εργασίας καθώς και τα προβλήματα που έχουν οι Κοινωνικοί Δειτουργγοί. Αυτό διαπιστώνεται και από τον πίνακα 12 και ο μόνος έλεγχος που ασκείται ορισμένες φορές περιορίζεται μόνο σε τυπικά θέματα όπως (ωράριο, προσέλευση κ.ά.). Δεν υπάρχουν θεσμοθετημένοι κανόνες που να ρυθμίζουν τις σχέσεις και

τη συνεργασία μεταξύ της διοικήσεως και των Κοινωνικών Λειτουργών των Κοινωνικών Λειτουργών με άλλες ειδικότητες επιστημόνων και τις σχέσεις και συνεργασίας μεταξύ επαγγελματιών Κοινωνικών Λειτουργών. Εντύπωση μου προκαλεί ο πίνακας 12 και 14 όπου οι Κοινωνικοί Λειτουργοί απαντούν πως ο διοικητικός τους υπάλληλος δεν είναι γνώστης του αντικειμένου της κοινωνικής εργασίας (ποσοστό 60%) ενώ όμως στην ερώτηση 14 απάντησαν (το 46,6% 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί) πως ασκείται ουσιαστικός έλεγχος (δηλαδή έλεγχος συγκεκριμένων περιπτώσεων) ενώ άλλο ένα (46,6%) απάντησε πως ο έλεγχος είναι τυπικός (ωράριο προσέλευσης κ.λ.π.). Τώρα τι ουσιαστικός έλεγχος ασκεί αυτός αφήνεται στην κρίση σας.

Εδώ θα ήθελα να αναφερθώ λίγο στην στελέχωση των υπηρεσιών από Κοινωνικούς Λειτουργούς στην πόλη των Ιωαννίνων όπου και έγινε η έρευνα. Η γνώμη των περισσότερων Κοινωνικών Λειτουργών (86,6% πίνακας 19) είναι πως ο αριθμός Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται δεν είναι επαρκής για τις υπηρεσίες τους, και πως χρειάζεται μεγαλύτερος αριθμός από Κοινωνικούς Λειτουργούς. Σ' αυτό το σημείο θα ήθελα να κάνω κάποιο σχόλιο. Είναι ενήμερο το συνδικαλιστικό μας όργανο ο Σ.Κ.Α.Ε. για τον αριθμό των Κοινωνικών Λειτουργών που χρειάζεται κάθε υπηρεσία; Τι κάνει για να καλυφθούν αυτές οι θέσεις από επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς; Συγκεκριμένα από τη συνέντευξη που είχα με την Κοινωνικό Λειτουργό της Πρόνοιας στην υπηρεσία της υπάρχει μόνο μία Κοινωνική Λειτουργός. Προβλέπονται 10 οργανικές θέσεις και υπάρχει περίπτωση αν βγει στην σύνταξη η ίδια να αντικατασταθεί με κάποιο δημόσιο υπάλληλο και όχι με Κοινωνικό Λειτουργό. Δεν γίνεται καμιά προσπάθεια πίεσης ούτε από του Κοινωνικούς Λειτουργούς ούτε από τους προϊσταμένους τους και το χειρότερο από τον Σ.Κ.Α.Ε. με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται στην αντίληψη της

κοινής γνώμης τόσο το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού όσο και αυτό της κοινωνικής εργασίας η οποία δεν βρίσκει συμπαράστατες ούτε από τους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς αλλά ούτε και από το χώρο του Σ.Κ.Α.Ε. Αναφορικά με την προσφορά του Σ.Κ.Α.Ε. έτσι όπως γίνεται αντιληπτή στην συνείδηση των ερωτημένων διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι (80%) πίνακας 22, πιστεύουν πως ο Σ.Κ.Α.Ε. έχει προσφέρει από λίγο έως καθόλου στην αναβάθμιση και στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας. Γίνεται φανερό αν συνδέσουμε τα γεγονότα ότι περισσότεροι (10 Κοινωνικοί Λειτουργοί από τους 15 ερωτηθέντες) δεν είναι μέλη του Σ.Κ.Α.Ε. Αντιλαμβανόμαστε ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μη συμμετέχοντας στο συνδικαλιστικό τους όργανο δείχνουν μια φανερή αδιαφορία προς την κατεύθυνση της ποιοτικής αναβάθμισης του επαγγέλματος της κοινωνικής εργασίας. Ούτε όμως και από το μέρος του Σ.Κ.Α.Ε. γίνονται προσπάθειες για καλύτερη εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών αφού και σήμερα διδάσκονται θεωρίες του 1955 ξεπερασμένες στην σημερινή εποχή. Δεν υπάρχει έρευνα στην κοινωνική εργασία και η εκπαίδευσή της βασίζεται σε μεταφράσεις ξένων συγγραμμάτων που πολλές φορές είναι έξω από την Ελληνική πραγματικότητα.

Είναι γνωστό πως η "επιστήμη" της κοινωνικής εργασίας είναι συνεχώς εξελισσόμενη και η εκπαίδευση καθώς και η επιμόρφωση των Κοινωνικών Λειτουργών πρέπει να είναι διαρκής και συνεχιζόμενη. Αν δούμε τον πίνακα 23 από τους 15 Κοινωνικούς Λειτουργούς του δείγματος διαπιστώνεται ότι (ποσοστό 73%) δεν πήραν μέρος τα τελευταία δύο χρόνια σε καμιά από τις δραστηριότητες του Σ.Κ.Α.Ε. ενώ μόνο 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί πήραν μέρος σε κάποιο σεμινάριο που οργάνωσαν οι υπηρεσίες στις οποίες εργάζονται. Επίσης χαρακτηριστικό της αδιαφορίας είναι πως ένα μεγάλο ποσοστό 60% των

τελευταίο χρόνο δεν έχει διαβάσει κανένα βιβλίο που να βοηθά την ανάπτυξη του επαγγέλματος της κοινωνικής εργασίας και ένα μικρότερο ποσοστό, περίπου το 40% δεν είναι συνδρομητές σε κανένα από τα περιοδικά της κοινωνικής εργασίας. Χαρακτηριστικό είναι πως μια Κοινωνική Διευργός δεν γνώριζε ούτε την ύπαρξη του περιοδικού κοινωνικής εργασίας.

Συμπερασματικά μπορώ να πω συμφωνώντας και με την άποψη του Μουζακίτη 1987 "πως η κατάσταση στον χώρο της εκπαίδευσης των Κοινωνικών Διευργών είναι απογοητευτική. Αυτό που η εκπαίδευση αυτή παράγει δεν είναι Κοινωνικοί Διευργοί ικανοί να μπορούν να αναλάβουν ρόλους ηγεσίας, έρευνας ή κοινωνικού σχεδιασμού, μα ούτε στην παροχή υπηρεσιών και σε ρόλους που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες μιας μοντέρνας και εξελισσόμενης κοινωνίας που έχει προβλήματα πολύ πιο περισσότερα από αυτά που αντιμετωπίζει η χώρα μας εδώ και 30 χρόνια...". Πως είναι όμως δυνατόν ο Κοινωνικός Διευργός να προσαρμοστεί στο σήμερα και να εναλλάξει νέους ρόλους που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καιρών αφού στην πλειοψηφία τους οι Κοινωνικοί Διευργοί δεν ενημερώνονται δεν διαβάζουν καινούργια βιβλία, δεν συμμετέχουν στα συνέδρια και σεμινάρια που διοργανώνει ο Σ.Κ.Δ.Β.;

Αν θέλου οι Κοινωνικοί Διευργοί να εργαστούν αποτελεσματικά τόσο με τα άτομα και τις οικογένειες όσο και με τις ομάδες και με τις κοινότητες πρέπει να αναπτύξουν ένα ευρύ φάσμα οργανωτικών, διοικητικών και προγραμματικών δεξιοτήτων. Αυτό προϋποθέτει αυξημένες απαιτήσεις για γνώση και κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων και περισσότερη εκπαίδευση και επιμόρφωση, επίσης και ειδίκευση στην κοινωνική εργασία. Η σημερινή πολύπλοκη κοινωνία μας έχει πολλές απαιτήσεις και εμείς οι Κοινωνικοί Διευργοί πρέπει να ανταποκριθούμε επαρκώς. Είναι γεγονός και αποδεικνύε-

ται και από την έρευνά μου καθώς και από τις βιβλιογραφικές μελέτες πως οι "πελάτες" της κοινωνικής εργασίας προέρχονται από την Εργατική - Αγροτική οικογένεια (πίνακας 26 - 27) κοινωνική κατηγορία που αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα: οικονομικά, κοινωνικά, ανεργία κ.λ.π. Εάν αξιολογήσουμε την ενημέρωση που έχουν οι "πελάτες" της κοινωνικής εργασίας για το ρόλο και το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού θα διαπιστώσουμε πως ένα μεγάλο ποσοστό έχει ελάχιστη ενημέρωση ακόμα και για τις υπηρεσίες που προσφέρει ο Κοινωνικός Λειτουργός. Όσον αφορά την επίσκεψή τους στην κοινωνική υπηρεσία, όπως φαίνεται και από την απάντηση της ερώτησης 29, το μεγαλύτερο ποσοστό (26%) προέρχεται σ' αυτή με δική του πρωτοβουλία.

Στην ελεύθερη συνέντευξη που είχα με μια Κοινωνική Λειτουργό στην ερώτησή μου για το αν οι ίδιοι προβάλλουν την κοινωνική εργασία και το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού, απάντησε: "Ελα καυμένη, εσύ θα λύσεις τα προβλήματα του κόσμου;" Η εκτίμησή τους για τη συμβολή τους στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του πελάτη ήταν "θετική σε αρκετές περιπτώσεις" (ποσοστό 80%).

Σημαντικό όμως είναι το γεγονός πως οι προϋποθέσεις της υπηρεσίας στην οποία εργάζονται, είναι υποτυπώδεις στην κατεύθυνση της επίλυσης των προβλημάτων του πελάτη (πίνακας 31).

Διαπιστώνουμε, συγκρίνοντας τις δύο τελευταίες μας παρατηρήσεις ότι ενώ τα προβλήματα των πελατών αντιμετωπίζονται "θετικά σε μερικές περιπτώσεις" δηλώνουν ταυτόχρονα ότι οι προϋποθέσεις της υπηρεσίας τους προς αυτή την κατεύθυνση είναι υποτυπώδεις.

Αναλύοντας τις απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση αν δουλεύουν ή (αν) έχουν δουλέψει στο παρελθόν με ομάδες και με κοινότητες, παρατηρούμε ότι με ομάδες δούλεψε ένα σημαντικό ποσοστό (73% των ερωτηθέντων). Σημαντικό είναι να αναφέρω ότι από την

ελεύθερη συζήτηση που είχα μαζί τους για το είδος των ομάδων αυτών, διαπίστωσα ότι δεν έχουν καμιά σχέση με τις ομάδες πάνω στις οποίες εκπαιδευτήκαμε κατά τη φοίτησή μας στη Σχολή.

Όσο για την Κ.Β.Κ., ένα μεγάλο ποσοστό (53,4%) απάντησε πως δε δουλεύει ούτε έχει δουλέψει στο παρελθόν με κοινότητα. Επίσης διαπίστωσα (πίνακας 41) ότι δεν έχουν λάβει μέρος σε καμιά κινητοποίηση λαϊκής πρωτοβουλίας (ποσοστό 93,3%).

П А Р А Р Т Н И К А А

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**Α' Ερωτηματολόγιο**

1. Φύλο **ΑΝΔΡΑΣ** _____ **ΓΥΝΑΙΚΑ** _____
2. Σχολή που αποφοιτήσατε _____
3. Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή της κοινωνικής εργασίας
_____
4. Είστε κάτοχος άλλου πτυχίου και ποιού; _____
_____
5. Πόσο χρόνο εργάζεσθαι σ' αυτή την υπηρεσία; _____
6. Έχετε εργαστεί σε άλλη υπηρεσία σαν επαγγελματίας Κοινωνικός Διευθυντής και σε ποιά _____
_____
7. Ποιά είναι η επαγγελματική σας σχέση με τη διοίκηση της υπηρεσίας σας
- α) Πολύ κακή
  - β) Κακή
  - γ) Τυπική
  - δ) Καλή
  - ε) Πολύ καλή
8. Ποιοί οι άμεσοι επαγγελματικοί συνεργάτες σας
- 1) Ο Γιατρός
  - 2) Ο Ψυχίατρος
  - 3) Ο ψυχολόγος
  - 4) Ο Δικηγόρος
  - 5) Ο Κοινωνιολόγος
- Άλλες ειδικότητες αναφέρατε συγκεκριμένα.
- 6) _____
- 7) _____

8) _____

9) _____

B) Εκτιμήσατε το επίπεδο συνεργασίας μαζί τους.

1. Γιατρός: ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

2. Ψυχίατρος: ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

3. Ψυχολόγος: ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

4. Δικηγόρος: ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

5. Κοινωνιολόγος: ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

Άλλες ειδικότητες συγκεκριμένα

6. ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

7. ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

8. ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

9. ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

10. ΚΑΛΟ ___ ΜΕΤΡΙΟ ___ ΚΑΚΟ ___

9. Ποιός είναι ο φορέας (υπουργείο κ.λ.π.) που έχει την εποπτεία του πλαισίου που εργάζεσθαι; _____

10. Ποιά είναι η επαγγελματική σας σχέση με τους συναδέλφους Κοινωνικούς Λειτουργούς στην υπηρεσία σας;

α) Πολύ καλή

β) Καλή

γ) Τυπική

δ) Κακή

ε) Πολύ κακή

11. Ποιός είναι άμεσα διοικητικός προϊστάμενός σας

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ _____ ΒΑΘΜΟΣ _____

12. Πιστεύεται πως ο διοικητικός σας προϊστάμενος είναι γνώστης του αντικειμένου της εργασίας του Κοινωνικού Λειτουργού και

των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός στην άσκηση του επαγγέλματός του;

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

13. Εκτιμήστε το επίπεδο συνεργασίας μαζί του

α) Πολύ καλή

β) Καλή

γ) Τυπική

δ) Κακή

ε) Πολύ κακή

14. Ο έλεγχος που ασκείται από τον προϊστάμενο είναι:

α) ΤΥΠΙΚΟΣ (ωράριο προσέλευσης κ.λ.π.) _____

β) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΣ (έλεγχος συγκεκριμένων περιπτώσεων) _____

γ) Δεν ασκείται κανένας έλεγχος _____

15. Η συνεργασία σας με τις άλλες ειδικότητες επιστημόνων (ψυχολόγοι, ψυχίατροι, γιατροί, κοινωνιολόγοι, δικηγόροι, κ.λ.π.)

α) Κατοχυρώνεται από το επαγγελματικό καθήκοντολόγιο (πλαίσιο) (τακτικές συναντήσεις κάθε εβδομάδα μήνα με πρακτικά κ.λ.π.).

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

β) Αφήνεται ελεύθερα στην δική σας πρωτοβουλία καθώς και στην πρωτοβουλία των συνεργατών σας.

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

16. Αν η συνεργασία με άλλους Κοινωνικούς Λειτουργούς στην υπηρεσία σας.

α) Κατοχυρώνεται από το επαγγελματικό πλαίσιο _____

β) Αφήνεται ελεύθερα στην δική σας πρωτοβουλία ή στην

πρωτοβουλία των συνεργατών σας _____

17. Εργάζονται άλλοι Κοινωνικοί Λειτουργοί στην υπηρεσία σας;

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

18. Εάν ΝΑΙ πόσοι; _____

19. Ο αριθμός κατά τη γνώμη σας των Κοινωνικών Λειτουργών είναι επαρκής στην υπηρεσία σας; ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

20. Προβλέπεται μεγαλύτερος αριθμός Κοινωνικών Λειτουργών από τον ήδη υπάρχοντα;

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

21. Είσαστε μέλος του Σ.Κ.Α.Ε.

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

22. Ποιά κατά τη γνώμη σας η συμβολή του Σ.Κ.Α.Ε. στην αναβάθμιση της από σας άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας;

α) Έχει συνεισφέρει πολύ _____

β) Έχει συνεισφέρει λίγο _____

γ) Δεν έχει συνεισφέρει καθόλου _____

23. Έχετε πάρει μέρος σε δραστηριότητες που οργανώνει ο Σ.Κ.Α.Ε. (συνέδρια κ.λ.π.) τα τελευταία δύο χρόνια και σε ποιές πήρατε μέρος;

α)

β)

γ)

24. Είστε συνδρομητές σε περιοδικά κοινωνικής εργασίας και αναφερθείτε σε ποιά:

α)

β)

γ)

25. Τον τελευταίο χρόνο πόσα καινούργια βιβλία διαβάσατε που βοηθούν την ανάπτυξη της κοινωνικής και ποιιά;

α) Δεν διάβασα κανένα _____

β) Ένα (1) ΤΙΤΑΟΣ

γ) Δύο (2) ΤΙΤΑΟΣ

δ) Τρία (3) και άνω ΤΙΤΑΟΙ

26. Από ποιές κοινωνικές ομάδες προέρχονται οι πελάτες στην υπηρεσία σας;

α) Αγροτική - Εργατική

β) Δημόσιοι Υπάλληλοι ή επιχειρήσεων

γ) Ελεύθεροι επαγγελματίες - επιστήμονες

27. Από ποιά από τις παρακάτω κοινωνικές ομάδες προέρχεται η πλειοψηφία των πελατών σας (απαντήστε μόνο σε μία κατηγορία αυτή από την οποία κρίνετε ότι ανήκει το μεγαλύτερο ποσοστό των πελατών.

α) Αγροτική - Εργατική

β) Δημόσιοι Υπάλληλοι ή επιχειρήσεων

γ) Ελεύθεροι επαγγελματίες - επιστήμονες

δ) Δεν υπάρχει διαφορά ποσοστών ως προς τις ομάδες κοινωνικής προέλευσης.

28. Αξιολογήστε την ενημέρωση των πελατών, που για πρώτη φορά έρχονται στην υπηρεσία σας για το έργο του Κοινωνικού Διευθυντή.

α) Ανύπαρκτη _____

β) Ελάχιστη _____

γ) Μέτρια

δ) Καλή

29. Οι πελάτες έρχονται σε επαφή μαζί σας

- 1) Με δική σας πρωτοβουλία _____
- 2) Με την παρότρυνση κάποιου άλλου Κοινωνικού Λειτουργού _____
- 3) Παραπέμπονται από διοικητικό υπάλληλο _____
- 4) Από άλλες ειδικότητες επιστημόνων _____
- 5) Από οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον _____
- 6) Από άλλους καθορίστε ποιούς _____

30. Πως εκτιμάτε τα αποτελέσματα της συμβολής σας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του πελάτη;

- 1) Θετικά στις περισσότερες των περιπτώσεων _____
- 2) Θετικά σε αρκετές από τις περιπτώσεις _____
- 3) Θετικά σε λίγες από τις περιπτώσεις _____
- 4) Ελάχιστη ή καθόλου θετική προσφορά _____

31. Η υπηρεσία στην οποία εργάζεστε δημιουργεί τις προϋποθέσεις που κατά τη γνώμη σας γίνεται δυνατή η θετική συμβολή σας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του πελάτη;

- 1) Σε ικανοποιητικό βαθμό _____
- 2) Υπάρχουν αρκετά περιθώρια βελτίωσης _____
- 3) Οι προϋποθέσεις που προσφέρει η υπηρεσία είναι υποτυπώδες (ελάχιστα ικανοποιητικές) _____

32. Δουλεύεται ή δουλέψατε στο παρελθόν με ομάδες

ΝΑΙ _____ ΟΧΙ _____

33. Εάν ΝΑΙ

- α) Συχνά
- β) Λίγες φορές

γ) Σπάνια

34. Εάν δεν δουλεύεται με ομάδες ή σπάνια δουλεύετε με ομάδες ποιος είναι ο λόγος;

1. Η Κοινωνική εργασία με ομάδες κατά τη γνώμη σας δεν προσφέρει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των πελατών της υπηρεσίας μου _____

2. Η διοικητική οργανωτική δομή της υπηρεσίας μου δεν μου επιτρέπει την άσκηση της κοινωνικής εργασίας με ομάδες _____

3. Τα μέσα που προσφέρει η υπηρεσία μου σεν ευνοούν την εξάσκηση της κοινωνικής εργασίας με ομάδες. _____

4. Οι επαγγελματικές μου γνώσεις δεν είναι αρκετές για τη δημιουργία ομάδων _____

5. Άλλος λόγος αναφέρατε συγκεκριμένα ποιος _____

_____

_____

35. Συμμετέχετε τώρα ή συμμετείχατε στο παρελθόν σε ομάδες αυτοβοήθειας.

ΝΑΙ _____

ΟΧΙ _____

36. Εάν ΝΑΙ αναφέρατε ποιές.

α)

β)

γ)

37. Εάν ΝΑΙ

α) Σαν μέλος

β) Ιδρυτικό μέλος

38. Δουλεύετε ή δουλέψατε στο παρελθόν με κοινότητα (ΚΒΚ)

ΝΑΙ _____

ΟΧΙ _____

39. Εάν ΝΑΙ

- α) Συχνά _____
 β) Δίγες φορές _____
 γ) Σπάνια _____

40. Εάν δεν δουλεύετε σε κοινότητα ή σπάνια δουλέψατε σε κοινότητα ποιός ο λόγος.

1. Η κοινωνική εργασία με κοινότητα (ΚΕΚ) κατά τη γνώμη μου δεν προσφέρει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των πελατών της υπηρεσίας μου _____

2. Η διοικητική οργανωτική δομή της υπηρεσίας μου δεν μου επιτρέπει την άσκηση της ΚΕΚ _____

3. Τα μέσα που προσφέρει η υπηρεσία μου δεν ευνοούν την εξάσκηση της ΚΕΚ. _____

4. Οι επαγγελματικές μου γνώσεις δεν είναι αρκετές για τη δημιουργία ομάδων. _____

5. Άλλος λόγος αναφέρατε ποιόν _____

_____

_____

41. Έχετε λάβει μέρος σε κινητοποιήσεις λαϊκής πρωτοβουλίας (τοπικής μορφής ή όχι).

ΝΑΙ _____

ΟΧΙ _____

42. Εάν ΝΑΙ αναφέρατε ποιές

α) _____

β) _____

γ) _____

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δρίτσας Ιωάννης - Ξανά Βλαύμη.
"Κράτος πρόνοιας : πηγή πρόνοιας και απελπισίας".
Περιοδικό ΒΚΛΟΓΗ Αρ. 81 Αθήνα 1989
2. Βισήγηση του Σ.Κ.Α.Β. για την εκπαίδευση.
Περιοδικό κοινωνικής εργασίας τεύχος 6 Αθήνα 1987.
3. Ζωγράφου Ανδρέας.
"Ο κοινωνικός ρόλος της κοινωνικής εργασίας".
Περιοδικό κοινωνικής εργασίας τεύχος 15 Αθήνα 1989.
4. Ζωγράφου Α.
"Οργάνωσης και διοίκησης κοινωνικών υπηρεσιών".
Σημειώσεις Πάτρα 1989.
5. Ζωγράφου Α.
"Θεωρία και πράξη της κοινωνικής εργασίας με κοινότητα".
Σημειώσεις Πάτρα 1989
6. Ιατρίδης Α.
Ιδεολογία και άσκησης κοινωνικής εργασίας.
Περιοδικό "Κοινωνική εργασία" τεύχος 5 Αθήνα 1987.
7. Καλούτση Ασπασία.
"Δεοντολογία" Σημειώσεις Αθήνα 1982.
8. Λαμπάτου - Μαρκοπούλου Χριστίνα.
" Η κοινωνική εργασία με ομάδες σαν μέσο δημοκρατικής αγωγής
του ατόμου".
Σημειώσεις.

9. Λάππα Ολγα.
"Δεοντολογία του επαγγέλματος"
Σημειώσεις Τ.Ε.Ι. Αθήνας
10. Κουζακίτης Χρήστος.
"Η ανάγκη της ανώτατης εκπαίδευσης στην κοινωνική εργασία".
Περιοδικό κοινωνικής εργασίας τεύχος 6 Αθήνα 1987.
11. Παγκουρίλου Αθηνά - Μαγγιώρου Κλεοπάτρα.
"Κοινωνική εργασία και κοινωνική αλλαγή".
Πτυχιακή εργασία στο τμήμα κοινωνικής εργασίας της
Σ.Ε.Υ.Π. Τ.Ε.Ι. Πάτρας 1988.
12. Παπαδημητρίου Θάνος.
"Πολιτική και κοινωνική εργασία"
Εισήγηση στους σπουδαστές Κοινωνικούς Διευθυντές Πάτρα 1983
13. Baley R. και Brake M.
"Κοινωνική εργασία στο κράτος πρόνοιας".
Μετάφραση: Παπαδημητρίου Θάνος.
14. Παπαλούκας Γιώργος.
"Κοινωνική εργασία, κρίση και προοπτικές".
Πτυχιακή εργασία στο τμήμα κοινωνικών εργασιών της Σ.Ε.Υ.Π.
Τ.Ε.Ι. Πατρών.
15. Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνικών Διευθυντών.
"Κοινωνική Εργασία και κοινωνικά αλλαγή".
Σ.Κ.Α.Ε. Αθήνα 1987.
16. Χαλούτας Θωμάς - Οικονόμου Δημήτρης.
"Προβλήματα ανάπτυξης του κράτους πρόνοια στην Ελλάδα".
Εκδ. Βεάντας Αθήνα 1988.

17. Πανουτσπούλου Κασσιανή.

"Κοινωνική πρόνοια, ιστορική εξέλιξη - σύγχρονες τάσεις".

Εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 1984.

18. Συμβούλιο επιμορφώσεως στην κοινωνική εργασία.

"Η κοινωνική εργασία στον εργασιακό χώρο".

Αθήνα 1987.

19. George V. και Wilding

"Ideology and Social Welfare Roytledge and Kegan Paul".

London 1978.

20. Ray Lees.

Politics and Social Work, Roytledge and Kegan Paul.

London 1978.

